ที่ระลึก
ในการฌาปนกิจศพ
นางถาวร งิ้วราย
ณ เมรุวัดโสมนัสวิหาร
วันจันทร์ ที่ ๘ กันยายน ๒๕๑๒

ที่ระลึก

ในการฌาปนกิจศพ

นางถาวร งิ้วราย

ณ เมรุวัดโสมนัสวิหาร

วันจันทร์ ที่ ๘ กันยายน ๒๕๑๒

ขอขอบพระคุณอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้เกียรติมาร่วมในงานฌาปนกิจศพมารดาของข้าพเจ้า หากมีสิ่งใดบกพร่องหรือผิดพลาด โปรดประทานอภัยด้วย

พันตรี ประจวบ วิรุฬห์จรรยา
นายวรีย์ วิรุฬห์จรรยา
นางปทุม วิรุฬห์จรรยา
นางวรรณศรี (วิรุฬห์จรรยา) อยู่สวัสดิ์

คำปรารภ

เนื่องในงานฌาปนกิจ คุณแม่ถาวร งิ้วราย ของลูกทั้งสี่ ลูก ๆ ได้ตั้งใจพิมพ์หนังสือเพื่อเป็นธรรมบรรณาการแก่ท่านผู้บังคับบัญชาและบรรดาญาติมิตรทั้งหลายที่ได้กรุณาสละเวลามาช่วยการกุศล นับตั้งแต่คุณแม่ถึงแก่กรรมมาจนถึงบัดนี้ และเห็นว่าหนังสือชีวประวัติของท่านหลวงพ่อเงิน (พระราชธรรมาภรณ์) แห่งวัดดอนยายหอม และท่านหลวงพ่อลี (พระสุทธิธรรมรังสีคัมภีรเมธาจารย์) แห่งวัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ เหมาะสมที่สุด เพราะคุณแม่ได้เป็นอุบาสิกาและปฏิบัติธรรมอยู่ ณ วัดอโศการาม ตลอดมา ลูกหวังอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์แด่ท่านผู้ที่สนใจ

ณ โอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณ คุณสมพร เทพสิทธา ที่ได้กรุณาแนะนำและจัดการให้หนังสือชีวประวัติย่อของหลวงพ่อเงิน หลวงพ่อลีและเรื่อง "ไม่ต้องการสวรรค์" ของ ท. เลียงพิบูลย์ เป็นรูปเล่มออกมาเพื่อเป็นธรรมบรรณาการแด่ท่านทั้งหลายได้

สุดท้ายนี้ ขออำนาจกุศลบุญราศีที่คุณแม่ได้บำเพ็ญมาแล้วประกอบกับผลานิสงส์ที่ลูก ๆ และบรรดาญาติมิตร ได้ร่วมกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลผลบุญให้ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณแม่ไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

พ.ต. ประจวบ วิรุฬห์จรรยา

๘ กันยายน ๒๕๑๒

นางถาวร งิ้วราย

ชาตะ : ๒ กรกฎาคม ๒๔๔๗

มตะ : ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๒

ประวัติ

นางถาวร งิ้วราย เป็นบุตรนายเล็กและนางเปลี่ยน งิ้วราย เกิดเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ ตรงกับวันเสาร์แรม ๕ ค่ำ เดือน ๕ ปีมะโรง ณ ตำบลงิ้วราย จังหวัดอยุธยา ต่อมาจึงได้ย้ายมาอยู่ในกรุงเทพฯ ณ บ้านเลขที่ ๒๖๙๓ หมู่ที่ ๖ ตำบลสวนหลวง สะพานเหลือง อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนคร

นางถาวร งิ้วราย มีพี่น้อง ๒ คน พี่ชายชื่อ นายกรี งิ้วราย ถึงแก่กรรมแล้ว

นายเล็ก งิ้วราย มีหน้าที่ควบคุมดูแลบริเวณที่ดินตำบลสวนหลวง สะพานเหลือง ซึ่งเป็นที่ดินของจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย และได้รับแต่งตั้งให้เป็น "นายกอง" คอยควบคุมดูแลผลประโยชน์ของจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

นางถาวร งิ้วราย ได้ทำการสมรสกับ ขุนวิรุฬห์จรรยา (จันทร์ เงินมาก) อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดราชาธิวาส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ มีบุตรและธิดารวม ๔ คน คือ :—

๑. พ.ต. ประจวบ วิรุฬห์จรรยา

๒. นายวรีย์ วิรุฬห์จรรยา

๓. นางปทุม วิรุฬห์จรรยา

๔. นางวรรณศรี (วิรุฬห์จรรยา) อยู่สวัสดิ์

นางถาวร งิ้วราย เป็นผู้มีอุปนิสัยใจคอเยือกเย็น ใจบุญกุศล มีความเมตตากรุณาและโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อญาติพี่น้องและ

มิตรสหายมาแต่เยาว์วัย วันพระก็ไปฟังธรรมกับคุณแม่ที่วัดสามจีนใต้ (วัดไตรมิตรวิทยาราม–ปัจจุบัน) และตักบาตรที่บ้านสะพานเหลืองทุกเช้าเป็นกิจประจำวัน เมื่อนางถาวรมีครอบครัวแล้ว ก็คงประกอบการทำบุญกุศลตลอดมา ใครมีเรื่องเดือดร้อนมีความทุกข์ยากอย่างใดมาขอความช่วยเหลือเป็นไม่ผิดหวัง จักต้องได้รับความอุปการะด้วยไมตรีจิตกลับไปทุกคน ใน พ.ศ. ๒๕๐๐ นางถาวรมีความศรัทธาในการบุญการกุศลอย่างแรงกล้า มีจิตใจเลื่อมใสในทางพุทธศาสนาอย่างมั่นคง จึงสละเพศฆราวาสออกบวชชีเมื่อวันวิสาขะบูชา ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ณ วัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ จนกระทั่งถึงแก่กรรม

อุบาสิกาถาวร งิ้วราย มีจิตศรัทธาในการกุศล จึงสร้างกุฏิเป็นที่พักอาศัยของแม่ชี ๑ หลัง และจัดซื้อมิเตอร์ไฟฟ้าสำหรับกิจการไฟฟ้าของวัด ๑ เครื่อง ถวายไว้เป็นสมบัติของวัดอโศการาม และได้สร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ๑ องค์ พร้อมด้วยโต๊ะบูชา ๑ ชุด ส่งไปถวายวัดร้อยเอ็ด

ต่อมา ได้สร้างพระพุทธรูปหน้าตักกว้าง ๓๐ นิ้ว ส่งไปถวายวัดในจังหวัดสกลนครอีก ๑ องค์

นางถาวรเริ่มป่วยเป็นโรคหัวใจเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้เข้าพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎฯ เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๒ และเนื่องด้วยเป็นโรคมาเลเรียลงตับ จึงถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๒ เวลา ๐๗.๐๐ น. รวมอายุได้ ๖๖ ปี.

ไว้อาลัยพี่

พี่ถาวร งิ้วราย เป็นญาติสนิทของข้าพเจ้าทางฝ่ายบิดา เมื่อเยาว์วัยได้เคยอุ้มชูข้าพเจ้ามาตลอดเวลา เมื่อต่างก็มีครอบครัวแล้วก็คงไปมาหาสู่กันเสมอ เพราะความสัมพันธ์ฉันท์ญาติพี่น้องที่มีต่อกัน

ตลอดชีวิตของพี่ถาวร เป็นผู้มีศรัทธาแก่กล้าในพระรัตนตรัยและยึดมั่นอยู่ในพระบวรพุทธศาสนา ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมเป็นผู้เคร่งครัดในพรหมวิหารธรรมอย่างยิ่ง ไม่เคยเบียดเบียนให้ใครเดือดร้อน บำเพ็ญบุญกุศลเสมอทั้ง ทาน ศีล และภาวนา มิได้ลุ่มหลงในทรัพย์สินภายนอก เพราะเหตุนี้บรรดาญาติพี่น้องและมิตรสหายที่เคยได้รับความอุดหนุนเกื้อกูลจากพี่ถาวร จึงมีความอุ่นใจ

พี่ถาวรเป็นแม่บ้านที่ดีของครอบครัว เป็นมารดาที่ดีของบุตรและธิดา เป็นญาติที่ดีของญาติ เป็นมิตรที่ดีของมิตร เพราะการดำรงตนและประกอบกิจหน้าที่เป็นอย่างดีสมกับฐานะทุกประการ

ในบั้นปลายชีวิต พี่ถาวรมีความศรัทธาในพระรัตนตรัยอย่างแรงกล้า จึงได้สละเพศฆราวาสออกบวชเป็น "แม่ชี" อยู่ในพระบวรพุทธศาสนา ณ วัดอโศการาม

ขอกุศลจริยาส่วนธรรมวิทยาทานการกุศล ที่พี่ถาวรได้สร้างสมไว้ จงเป็นอุปัตถัมภกปัจจัยดลบันดาลให้พี่ถาวร งิ้วราย จงประสบอิฏฐผล คือ สิริสุขเกษมสำราญ โดยสมควรแก่คติสถานในสัมปรายภพ สมเจตนาและปรารถนาของพี่ถาวรทุกประการ

พุธเพ็ญ ชะโลธร *(น้อง)*

คุณแม่

พระคุณใดไม่เทียบพระคุณแม่
ประเสริฐแท้แน่นักยากจักหา
ท่านอุตส่าห์เลี้ยงดูอุ้มชูมา
สุดจะคว้าเมื่อท่านไปไร้วิญญาณ์
เมื่อครั้งแม่ยังอยู่ลูกมีสุข
ไม่มีทุกข์กล้ำกรายสบายหนา
ดังร่มไทรปกคลุมทั่วกายา
หยาดน้ำตาหลั่งรินเมื่อสิ้นไทร
จะเหลียวหาที่ไหนก็ไม่พบ
อยากประสบพบแม่แน่ไฉน
เมื่อรู้ว่าท่านไม่อยู่หดหู่ใจ
จะไปหาแม่ที่ไหนก็ไม่มี
สิ่งสุดท้ายที่ลูกจะมอบให้
ด้วยหัวใจเคารพประสบศรี
ประชุมเพลิงบำเพ็ญสดุดี
สุดท้ายนี้ลูกขอกราบเบื้องบาทเอย.

พ.ต. ประจวบ วิรุฬห์จรรยา

แม่จ๋า

สิบห้าพฤษภา โอ้แม่จ๋ามาจากไป
มิทันจะเตรียมใจ ลูกก็ได้แต่โหยหา
ตราบน้อยคล้อยเติบใหญ่ เคยอยู่ใกล้ทุกเวลา
พระคุณอุ่นอกมา จักต้องว้าเหว่คำนึง
นับวันแต่จะเศร้า ทุกค่ำเช้าเฝ้าคิดถึง
ลูกยังฝังใจตรึง ซึ้งคุณแม่ไม่แปรปรวน
น้ำตาบ่รินไหล ทุกข์ท่วมใจลูกให้หวน
กรรมหนอไยก่อกวน พรากแม่ด่วนดับสังขาร
แต่นี้ไม่มีแม่ รักใดแท้ฤๅเปรียบปาน
น้อมนำลูกสำราญ เกินจักจารจดพระคุณ
ลูกทุกข์แม่ปลุกปลอบ ให้ชื่นชอบด้วยการุญ
แม่สิ้นเหมือนสิ้นบุญ ความอบอุ่นฤๅจักมี
วิงวอนพรทวยเทพ พระผู้เสพย์สุขสรวงศรี
อุปถัมภ์นำชีวี คุณแม่นี้สู่สวรรค์
ชาติใดใดขอพบ ให้ประสบด้วยผูกพัน
เป็นแม่เป็นลูกกัน ตราบนิรันดรด้วยเทอญ ฯ.

จากลูก วรรณศรี อยู่สวัสดิ์

คุณย่า

คราวนี้ไม่มีย่าคอยร่วมสุข
ย่าหมดทุกข์จากไปไม่เหหัน
ทิ้งให้หลานเฝ้าคิดถึงทุกคืนวัน
ยังไม่ทันแทนพระคุณก็สูญไป
คุณย่าเคยสั่งสอนเมื่อตอนเด็ก
ครั้งยังเล็กไม่รู้คำพร่ำไฉน
เมื่อเติบโตขึ้นมาไม่ช้าไย
จำใส่ใจเป็นภาษิตข้อคิดพลัน
ด้วยหลานมีคุณย่าอยู่เพียง "หนึ่ง"
หลานไม่พึงให้คุณย่าต้องอาสัญ
เพราะไม่มีผู้ใดมาเทียมทัน
หลานสุขสันต์เพราะคุณย่าช่วยปราณี
หลานขอคุณพระศรีรัตนตรัย
บันดาลให้คุณย่าสู่สรวงศรี
มีความสุขทุกอย่างบรรดามี
ส่วนหลานนี้เฝ้านบเคารพเอย.

อังสนา วิรุฬห์จรรยา *(หลาน)*
ม.ศ. ๔
สาธิตจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

ธรรมเทศนากัมมกถา

ธรรมเทศนากัมมกถา

กมฺมํ สตฺเต วิภชติ ยทิทํ หีนปฺปณีตตายาติ ฯ[๑]

บัดนี้จะแสดงพระธรรมเทศนา พรรณนาพระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอเป็นเครื่องประดับสติปัญญาบารมี เพื่อเพิ่มพูนกุศลบุญราศีส่วนธรรมัสสวนมัย แก่คุณโยมและญาติทั้งหลาย เนื่องในโอกาสที่อาตมภาพได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา และได้ศึกษาพระธรรมวินัยมาพอสมควรแก่สติปัญญาความสามารถ บัดนี้คุณโยมและญาติทั้งหลายมีศรัทธาปรารถนาจะฟังพระธรรมเทศนา จึงได้อาราธนาให้อาตมภาพมาแสดงธรรมในวันนี้ โอกาสนี้จะได้นำธรรมีกถามาแสดงพอสมควรแก่เวลา หัวข้อที่จะแสดงในวันนี้คือ กัมมกถา ว่าด้วยเรื่องของกรรม ตามพระพุทธภาษิตที่ได้ยกขึ้นไว้ ณ เบื้องต้นนั้นว่า **กมฺมํ สตฺเต วิภชติ ยทิทํ หีนปฺปณีตตาย** – แปลความว่า "กรรมย่อมจำแนกสัตว์ คือให้ทราม และประณีต"

กรรมคืออะไร ? กรรมมีบทบาทอย่างไรเกี่ยวกับชีวิตของคนเรา เราควรกระทำกรรมชนิดไหน ? เหล่านี้เป็นเรื่องที่เราควรศึกษาพิจารณา เพื่อเป็นหลักดำเนินชีวิตของทุก ๆ คน ฯ

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า ทุกคนที่เกิดมาล้วนปรารถนาต้องการความสุข เกลียดชังความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครต้องการความทุกข์เลย ขึ้นชื่อว่าความทุกข์ แม้แต่เพียงได้ยินชื่อหรือพูดถึงก็ไม่มีใครต้องการฟัง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ทุกคนก็ต้องประสบกับความทุกข์อยู่นั่นเอง ทั้ง ๆ ที่ไม่ต้องการมันก็ตามที เรื่องของชีวิตของคนเรานี้ย่อมเป็น

---

๑. เทศนากัณฑ์นี้ วิรุฬฺโห ภิกฺขุ (พ.ต. ประจวบ วิรุฬห์จรรยา) แสดงเมื่อคราวอุปสมบท ณ วัดเบญจมบพิตร พ.ศ. ๒๕๐๕

อยู่เช่นนี้ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคตก็จักเป็นเช่นนี้ต่อไปไม่มีสิ้นสุด ฯ

ชีวิตของคนเรานั้น ย่อมแตกต่างกัน ดีบ้าง ชั่วบ้าง สูงบ้าง ต่ำบ้าง เราจะเห็นได้ง่าย ๆ เช่นบางคนพอเกิดมาก็พรั่งพร้อมไปด้วยความสุขนานาประการทีเดียว แต่บางคนกลับตรงกันข้ามเกิดมาก็แวดล้อมไปด้วยความทุกข์นานาประการ แม้กระทั่งอาหาร ที่อยู่อาศัยก็แสนจะลำเค็ญขัดสนไปทุกอย่าง บางคนเมื่อเกิดมามีความสุขแต่แล้วก็กลับตกทุกข์ได้ยากในภายหลังก็มี บางคนเมื่อเกิดมามีความทุกข์ยากแต่กลับมีความสุขในภายหลังก็มี บางคนเมื่อเกิดมามีความสุขก็เป็นสุขอย่างนั้นตลอดชีวิตก็มี บางคนเมื่อเกิดมีความทุกข์ยากก็ต้องตกทุกข์ได้ยากตลอดชีวิตก็มี ที่คนเราเป็นเช่นนี้ ชี้ให้เห็นความแตกต่างของแต่ละชีวิตว่าเป็นอย่างไร ? ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ? ในทางพระพุทธศาสนาสอนว่า ที่เป็นเช่นนั้นเพราะกรรม กรรมที่แต่ละบุคคลกระทำเป็นผู้จำแนกบุคคลให้เป็นไปต่าง ๆ กัน มิใช่เทวดา มาร พรหมที่ไหนมาบันดาลสร้างสรรให้เป็นไปเช่นนั้น ตนเองเป็นผู้กระทำให้แก่ตนเอง คนที่ร่ำรวยมั่งคั่งมาแต่เดิม แต่ภายหลังกลับยากจนลงก็เพราะเขากระทำความชั่วต่าง ๆ ไม่สร้างเสริมคุณงามความดีต่อไป หรือบางคนยากจนมาแต่เดิมแต่ภายหลังกลายเป็นคนร่ำรวย เจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ก็เพราะเขาเว้นความชั่วกระทำแต่ความดี บางคนสุขสบายตั้งแต่เกิดมาก็มีความสุขเช่นนั้นตลอดไป ก็เพราะเขาได้กระทำความดีไว้แต่ชาติก่อนและชาตินี้ก็ทำแต่ความดีไม่ทำความชั่ว ที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะกรรม คือการกระทำดีหรือชั่วที่แต่ละบุคคลกระทำไว้ จึงจำแนกบุคคลให้ดีบ้าง ชั่วบ้าง แตกต่างกันไป ฯ

ที่แสดงมานี้ จะเห็นได้ว่า กรรมคืออะไร กรรมไม่ใช่เทวดา มาร พรหม หรือผู้วิเศษที่ไหน ที่มักเข้าใจกัน กรรมคืออะไร กรรมก็คือการกระทำทุกอย่างของคนเรา เช่นการอ่านหนังสือ ดูหนังดูละคร รับประทานอาหาร รักษาศีล ไหว้พระ สวดมนต์เป็นต้น รวมความว่าการกระทำอะไรด้วยกาย พูดอะไรด้วยวาจา คิดอะไรด้วยใจ ซึ่งภาษาทางพระศาสนาเรียกว่า "กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม" จัดว่าเป็นกรรมทั้งนั้น หรือจำง่าย ๆ ว่า กรรมคือการกระทำ พูด และคิด ฯ ถ้าเราทำ—พูด—คิดในทางดี ก็เป็นกรรมดีที่เรียกว่า "กุศลกรรม" แต่ถ้าเรากระทำ—พูด—และคิดในทางไม่ดี ก็เป็นกรรมชั่วที่เรียกว่า "อกุศลกรรม" พวกเราชาวบ้านบางคนเข้าใจยังไม่ถูกต้องนัก คือมักเข้าใจว่า กรรมนั้นมีตัวตน หรือเป็นเทพเจ้า ที่เรียกกันว่าเจ้ากรรมนายเวร ที่คอยลงโทษคนให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนต่าง ๆ ไม่เข้าใจว่าความทุกข์เดือดร้อนต่าง ๆ นั้น เกิดเพราะกรรม คือ การกระทำที่เป็นบาปทุจริตของตนเอง ฯ

เรื่องกรรมตามที่แสดงมานี้ เป็นการชี้ความหมายของคำว่า "กรรม" ให้ทราบแต่ภายนอกเท่านั้น ความจริงแล้ว การกระทำทุกอย่างที่จะจัดว่าเป็นกรรมนั้น จะต้องมีหรือประกอบด้วยเจตนาอีกด้วย เจตนาเป็นกรรม ดังที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า "เจตนาหํ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ—ภิกษุทั้งหลาย เราตถาคตกล่าวว่า เจตนาเป็นกรรม" ซึ่งหมายความว่า การกระทำที่เป็นกรรมนั้นจะต้องมีเจตนาคือความตั้งใจประกอบด้วยเสมอ ถ้ากระทำลงไปโดยไม่มีเจตนาก็ไม่เป็นกรรม เช่น เด็กไร้เดียงสาทำความผิด หรือในทางวินัยพระภิกษุที่วิกลจริตเป็นบ้า แม้จะล่วงละเมิดสิกขาวินัย ก็ได้รับยกเว้นไม่ต้องอาบัติตลอดระยะเวลาที่เป็นบ้านั้น ทั้งนี้ ถือว่าถ้าไม่มีเจตนาคือตั้งใจที่จะกระทำแล้ว การกระทำนั้นไม่

จัดเป็นกรรม ส่วนคนที่ทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายกัน นั่นเป็นกรรมแท้ เพราะใจสั่งให้กระทำ เรียกว่ามีเจตนา ฯ

กรรมนี้พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ว่า กรรมย่อมติดตามคนที่กระทำกรรมไปตลอดเวลา ทรงเปรียบเหมือนล้อที่หมุนตามรอยเท้าโคบ้าง เปรียบเหมือนเงาที่ติดตามตัวบ้าง

ส่วนการให้ผลของกรรม พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสสอนไว้ว่า "กลฺยาณการี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ – ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" อันมีความหมายว่า กรรมที่เราทำแล้วจะต้องให้ผลแก่ผู้กระทำแน่นอน ถ้าทำกรรมดีก็ให้ผลดี ถ้าทำกรรมชั่วก็ให้ผลชั่ว จะแตกต่างก็ระยะเวลาช้าบ้างเร็วบ้าง แต่จะหลีกเลี่ยงการรับผลของกรรมนั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้ ฯ ข้อที่ควรศึกษาสำหรับเรื่องกรรมในตอนนี้ ก็มีอยู่ ๓ ประการคือ (๑) กำหนดเวลาที่กรรมจะให้ผล (๒) ผลกรรมจะเกิดแก่ชีวิตในด้านใดบ้าง (๓) กรรมชนิดใดจะให้ผลก่อนและหลัง ฯ ก่อนอื่นจะต้องทราบก่อนว่า กรรมมีอยู่ ๓ หมวด ๆ ละ ๔ เรื่อง รวมเป็น ๑๒ เรื่อง ฯ

หมวดที่ ๑ กรรมให้ผลตามคราว เรียกย่อว่า คราวกรรม มีดังนี้:–

(๑) ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม กรรมให้ผลในภพนี้

(๒) อุปปัชชเวทนียกรรม กรรมให้ผลในภพหน้า

(๓) อปราปรเวทนียกรรม กรรมให้ผลในภพต่อ ๆ ไป

(๔) อโหสิกรรม กรรมให้ผลเสร็จแล้ว

หมวดที่ ๒ กรรมให้ผลตามกิจ เรียกย่อว่า งานกรรม มีดังนี้:–

(๑) ชนกกรรม กรรมแต่งให้เกิด

(๒) อุปัตถัมภกกรรม กรรมสนับสนุน

(๓) อุปปีฬกกรรม กรรมบีบคั้น

(๔) อุปฆาตกกรรม กรรมตัดรอน

หมวดที่ ๓ กรรมให้ผลตามลำดับ เรียกย่อว่า แรงกรรม มีดังนี้:–

(๑) ครุกรรม กรรมหนัก

(๒) พหุลกรรม กรรมที่ทำจนชิน

(๓) อาสันนกรรม กรรมเมื่อจวนเจียน

(๔) กตัตตากรรม กรรมสักแต่ว่าทำ

จะอธิบายความของกรรมแต่ละหมวดนั้นต่อไป หมวดที่ ๑ กรรมให้ผลตามคราว ซึ่งมีอยู่ ๔ อย่างนั้น หมายถึงกรรมให้ผล ๔ คราว คือ ให้ผลในชาตินี้ – ให้ผลในชาติหน้า – ให้ผลในชาติต่อไป – หมดฤทธิ์แล้ว คือไม่ให้ผลอีกต่อไป ความหมายของกรรมให้ผลตามคราวมีดังนี้

(๑) ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในภพนี้ คือให้ผลในภพที่ทำนี้เท่านั้น เช่นคนที่ก่อการกบฏต่อรัฐบาล ว่าตามโทษต้องถูกจำคุก กรรมอย่างนี้เรียกว่าให้ผลในปัจจุบัน

(๒) อุปปัชชเวทนียกรรม หมายถึงกรรมที่ให้ผลต่อเมื่อผู้ทำตายจากชาตินี้ไปแล้ว ไปเกิดอีกในชาติหน้า ถ้ายังไม่ตายก็ไม่ให้ผล ตัวอย่าง เช่น คนมักโกรธ เบียดเบียนผู้อื่น ท่านว่ามีผลทำให้เป็นคนขี้ริ้วขี้เหร่ มีร่างกายไม่สมประกอบ แต่กรรมนี้จะให้ผลเมื่อตัวตายไปแล้ว ฯ

(๓) อปราปรเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในภพถัดจากชาติหน้าไป คือต่อจากชาติหน้าไปอีกชาติหนึ่ง

(๔) อโหสิกรรม กรรมให้ผลเสร็จแล้ว หมายถึงกรรมที่หมดโอกาสให้ผลแล้ว ไม่ให้ผลอีก เช่นคนที่ทำการกบฏต่อรัฐบาล ว่าตามโทษ

จะต้องถูกจำคุก แต่ถ้ารัฐบาลออกกฎหมายนิรโทษกรรมเสีย กรรมนั้นก็หมดอำนาจที่จะให้ผล เป็นอโหสิกรรมไป ฯ

หมวดที่ ๒ กรรมให้ผลตามกิจ มีอยู่ ๔ เรื่อง คือเรื่องเกี่ยวกับการเกิด – เรื่องเกี่ยวกับความเจริญ – เรื่องเกี่ยวกับความเสื่อม – เรื่องเกี่ยวกับการตัดรอน ใน ๔ เรื่องนี้ถ้าสรุปแล้วมี ๒ สถาน คือ การเกิดการตายกับความเจริญและความเสื่อมของชีวิต กรรมให้ผลตามกิจ มี ๔ อย่างนั้นคือ :–

(๑) ชนกกรรม กรรมแต่งให้เกิด หมายถึงกรรมที่มีผลโดยตรงในการนำจิตเข้าไปสู่ภพใหม่ เช่นไปเกิดเป็นมนุษย์ หรือสัตว์ คือหมายความว่าการที่ใครจะไปเกิดเป็นอะไรที่ไหนเป็นเรื่องของกรรมที่ตัวทำไว้ ฯ

(๒) อุปัตถัมภกกรรม กรรมสนับสนุน หมายถึงกรรมที่สนับสนุนการเกิด คือถ้าชนกกรรมทำให้เกิดในตระกูลดี อุปัตถัมภกกรรม ก็เข้าสนับสนุนให้เจริญรุ่งเรือง แต่ถ้าชนกกรรมนำไปเกิดในตระกูลที่ไม่ดี อุปัตถัมภกกรรม ก็หนุนไปข้างไม่ดี ฯ

(๓) อุปปีฬกกรรม กรรมบีบคั้น กรรมนี้จัดเป็นกรรมฝ่ายค้านตลอดกาล คือถ้าชนกกรรมนำไปทางเจริญแล้ว อุปปีฬกกรรมจะขวางไว้ไม่ให้เจริญ แต่ถ้าชนกกรรมนำไปในทางไม่ดี อุปปีฬกกรรม ก็ช่วยทัดทานไว้อีก ฯ

(๔) อุปฆาตกกรรม กรรมตัดรอน กรรมนี้มีหน้าที่ตัดรอน ไม่ใช่ขัดขวาง คือทำให้ผลของชนกกรรมและอุปัตถัมภกกรรมต้องขาดตอนลงทีเดียว ดูแล้วก็คล้ายกับอุปปีฬกกรรมนั่นเอง แต่แรงกว่า เราจะเห็นตัวอย่างบ่อย ๆ เกี่ยวกับคนที่ชาตาสูง แต่ต้องมาสิ้นชีวิตลงอย่างกระทันหัน

หรือคนที่ยากจนขัดสนจะเอาตัวไม่รอดอยู่แล้ว แต่กลับถูกล๊อตเตอรี่กลายเป็นมหาเศรษฐี นี้ก็เป็นผลของอุปฆาตกกรรม ฯ

หมวดที่ ๓ กรรมให้ผลตามลำดับ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ เรื่อง เช่นเดียวกันคือ

(๑) ครุกรรม กรรมหนักที่สุด

(๒) พหุลกรรม กรรมที่ทำจนชิน รองจากครุกรรม

(๓) อาสันนกรรม กรรมเมื่อจวนเจียน หนักรองลงมาจากพหุลกรรม

(๔) กตัตตากรรม กรรมสักแต่ว่าทำ เป็นกรรมเบาที่สุด กรรมทั้ง ๔ นี้จะให้ผลเสมอ การให้ผลนั้น กรรมหนักกว่าจะให้ผลก่อน ตัวอย่างเช่นผู้ที่ช่วยคนไข้ให้พ้นทุกข์ทรมาน แต่ต่อมาอีกสักเล็กน้อย เขาไปฆ่าคนตาย อย่างนี้กรรมที่ฆ่าคนตายย่อมให้ผลก่อน หรือจะเปรียบให้เห็นง่ายขึ้นอีก ก็เหมือนการโยนก้อนหิน และสำลีลงมาจากที่สูง หินซึ่งหนักกว่าก็จะตกถึงพื้นดินก่อนฉะนั้น ในกรรม ๔ อย่างนี้ มีอธิบายดังนี้ คือ:-

(๑) ครุกรรม เป็นกรรมที่หนักที่สุด มีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว คือหนักข้างดีก็มี หนักข้างชั่วก็มี กรรมหนักข้างดีได้แก่ สมาบัติ ๘ คนที่สามารถทำจิตให้เข้าสมาธิ ถึงขั้นได้รูปฌาน ๔ อรูปฌาน ๔ เรียกว่าได้สมาบัติ ๘ ส่วนกรรมหนักที่สุดฝ่ายบาป ได้แก่อนันตริยกรรม ๕ อย่างคือ มาตุฆาต – ฆ่ามารดา ปิตุฆาต – ฆ่าบิดา อรหันตฆาต – ฆ่าพระอรหันต์ โลหิตุปบาท – ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนพระโลหิตห้อขึ้น สังฆเภท – ทำให้สงฆ์แตกกัน ฯ

(๒) พหุลกรรม กรรมที่ทำจนชิน กรรมนี้ได้แก่กรรมที่ทำจนชินติดเป็นนิสัย ในทางดีเช่นไหว้พระสวดมนต์เป็นประจำ ส่วนในทางชั่ว

เช่นโกหกเป็นนิสัย ถ้าสิ้นชีวิตไปเมื่อไม่มีครุกรรมเลย พหุลกรรมนี้จะให้ผลก่อนฯ

(๓) อาสันนกรรม ได้แก่กรรมที่ทำเมื่อจวนเจียนใกล้จะตาย การที่เรามีประเพณีทำบุญให้คนเจ็บหนัก เช่นบิดามารดากำลังป่วยหนัก ลูกหลานนิมนต์พระมาให้ได้รับศีลบ้าง ฟังธรรมบ้าง ถวายสังฆทานบ้าง ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ท่านได้สร้างอาสันนกรรมนี้เอง แม้การบอกให้คนจวนจะสิ้นใจภาวนาว่า "อรหํ" นั้น ก็เพื่อให้เขาทำกรรมครั้งสุดท้าย ก็นับอยู่ในกรรมนี้เหมือนกัน ถ้าไม่มีครุกรรมและพหุลกรรม กรรมนี้จะให้ผลก่อน ฯ

(๔) กตัตตากรรม หมายถึงกรรมที่สักแต่ว่าทำ คือพอดีพอร้าย ทำดีก็ไม่ทำให้ดีแท้ เช่นคนรับศีล เห็นเขารับศีลก็รับตามเขาไปอย่างนั้น ไม่ได้ตั้งใจที่จะรับ เห็นเขากราบพระก็กราบบ้าง นี่เป็นตัวอย่างข้างดี ส่วนข้างเสียนั้น เช่นเห็นเพื่อนเขาไปทำชั่ว ไปทำกับเขาบ้าง หรือเป็นเพียงตัวประกอบไม่ได้ตั้งใจจะก่อกรรมทำบาปจริงจัง กรรมข้อนี้เป็นกรรมที่เบาที่สุด ถ้าไม่มีกรรมทั้ง ๓ อย่างข้างต้นแล้ว กรรมนี้จะให้ผล ฉะนั้นกรรมทั้ง ๔ นี้จะเห็นได้ว่าแตกต่างกันอย่างไร บางทีกรรมที่ทำก่อนอาจจะยังไม่ให้ผล เพราะมีกรรมหนักซึ่งแม้จะทำทีหลังให้ผลอยู่ก่อนแล้ว สรุปแล้วเป็นอันว่ากรรมที่จะให้ผลแก่ผู้กระทำจะต้องเป็นไปตามหลักทั้ง ๓ คือตามคราวของกรรม – ตามงานของกรรม – ตามแรงของกรรม

ตามที่แสดงมานี้ ชี้ให้เห็นเรื่องของกรรมคือการกระทำ ย่อมให้ผลแก่ผู้กระทำต่าง ๆ กัน ช้าบ้าง เร็วบ้าง ดีบ้าง ชั่วบ้าง และย่อมให้ผลเสมอทุกครั้งที่ทำลงไป ฉะนั้นจึงไม่ควรท้อใจว่าทำดีแล้วไม่ได้ดี หรือ

คนทำชั่วแล้วกลับได้ดีเป็นต้น อันที่จริงกรรมที่บุคคลกระทำลงไปแต่ละครั้งนั้นย่อมให้ผลแก่ผู้กระทำทันที เว้นแต่ว่าเราจะไม่สังเกตเห็น เช่นคนกระทำความผิด แม้จะไม่มีใครรู้ใครเห็น หรือเจ้าหน้าที่ยังจับตัวไปลงโทษไม่ได้ก็ตาม แต่ตัวเองก็รู้ ต้องเดือดร้อน เป็นทุกข์ ความทุกข์เดือดร้อนใจนั่นแหละเป็นผลของกรรมชั่ว เพราะเกรงกลัวว่าจะถูกจับได้ต้องคอยหลบหลีกอยู่เนืองนิตย์ ส่วนคนที่กระทำกรรมดี แม้จะไม่มีคนรู้คนเห็น ตนเองก็รู้อยู่แก่ใจ เมื่อระลึกนึกถึงครั้งใด ก็ได้ความสุขใจทุกครั้งตลอดไป อันกรรมการกระทำของคนเรานี้ เมื่อสรุปลงคงมีอยู่ ๒ อย่าง คือ ทำดีเรียกว่า "กุศลกรรม" ทำชั่วเรียกว่า "อกุศลกรรม" ทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว ความดีที่บุคคลประพฤติแล้วย่อมนำความสุขมาให้ คนที่ประพฤติดีย่อมอยู่เป็นสุขเสมอ เมื่อจะทำสิ่งใดต้องพิจารณาเสียก่อนว่าเป็นความดีหรือความชั่ว ตามคำสอนที่พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ว่า "นิสมฺม กรณํ เสยฺโย – ใคร่ครวญเสียก่อนแล้วจึงทำดีกว่า อกตํ ทุกฺกตํ เสยฺโย – ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า" กรรมดีเท่านั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนควรกระทำแท้และควรทำให้มาก เพราะกรรมที่บุคคลกระทำแล้วย่อมทำบุคคลให้แตกต่างกัน คือดีและชั่ว ทำดีก็พาตัวให้เจริญก้าวหน้า ทำชั่วก็พาตัวให้ตกต่ำ สมดังพระพุทธภาษิตที่ยกไว้ ณ เบื้องต้นนั้นว่า "กมฺมํ สตฺเต วิภชติ ยทิทํ หีนปฺปณีตตาย – กรรมย่อมจำแนกสัตว์คือให้ทรามและประณีต" ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ในที่สุดแห่งพระธรรมเทศนานี้ อาตมภาพขอตั้งจิตอธิษฐาน ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และอำนาจ

บุญกุศลอันเกิดจากการบรรพชาอุปสมบทก็ดี บุญกุศลอันเกิดจากการศึกษาเล่าเรียนปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเป็นการสืบอายุพระพุทธศาสนาก็ดี จงร่วมกันเป็นพลวปัจจัยบันดาลให้คุณยายทั้งสองที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อเป็นทุกข์ให้พ้นทุกข์ เมื่อเป็นสุขจงเป็นสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไปตามสมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ และขอให้โยมบิดามารดา โยมอุปัฏฐาก ตลอดจนผู้มีพระคุณจงเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญกุศลอันเกิดจากการบรรพชาอุปสมบทครั้งนี้โดยทั่วกัน ขอจงเป็นผู้เจริญด้วยจตุรพิธพร คืออายุ วรรณะ สุขะ พละ ตลอดกาลเป็นนิจ พระธรรมเทศนาในกัมมกถามีอรรถาธิบายดังแสดงมาด้วยประการฉะนี้ ฯ

หลวงพ่อเงิน

หลวงพ่อเงิน

* * *

หลวงพ่อเงิน หรือ พระราชธรรมาภรณ์ ได้รับการยกย่องว่า เป็น "เทพเจ้าแห่งดอนยายหอม" เพราะท่านเป็นที่รัก และเคารพอย่างสูงของชาวบ้านดอนยายหอมเหมือนเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่ง ท่านได้ช่วยสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ตำบลดอนยายหอมในด้านต่าง ๆ อย่างมากมาย ได้ทำให้ตำบลดอนยายหอมเป็นดินแดนแห่งความสงบสุข ทำให้ชาวดอนยายหอมเป็นผู้มั่นอยู่ในศีลในธรรม เป็นตัวอย่างอันดีงามที่ควรแก่การยกย่องสรรเสริญของชาวบ้านตำบลอื่น ๆ เมื่อท่านบวชได้เพียง ๖ พรรษา ก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองเจ้าอาวาส ดูแลปกครองวัดดอนยายหอมแทนเจ้าอาวาสที่ชราภาพจนไม่สามารถจะบริหารกิจการของวัดได้ และในอีก ๑ ปีต่อมา คือในปี ๒๔๖๖ เมื่อเจ้าอาวาสถึงแก่มรณภาพ หลวงพ่อเงินก็ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส ท่านได้บูรณะปฏิสังขรณ์วัดดอนยายหอมที่อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมด้วยความสามารถเข้มแข็ง จนเป็นวัดที่สงบร่มรื่น สะอาด สง่าและสวยงามวัดหนึ่ง ท่านได้เอาใจใส่ให้พระเณรได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย โดยได้จัดหาหนังสือมาให้ศึกษา นิมนต์พระที่ทรงคุณวุฒิมาสอนและได้จัดสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น ท่านได้ปกครองภิกษุสงฆ์ด้วยความรักใคร่เมตตา ภิกษุใดที่ขาดแคลน หรือมีปัญหาความเดือดร้อน ท่านก็ได้ให้ความช่วยเหลือโดยทั่วถึง ความสามารถในการเป็นสมภารของท่านได้เป็นที่เลื่องลือกันทั่วไป เจ้าคณะจังหวัดนครปฐมในขณะนั้นถึงกับพูดว่า "ให้ดูสมภารวัดดอนยายหอมเป็นตัวอย่าง ถึงแม้ว่าจะเป็นสมภารเด็ก ๆ"

ด้วยความเป็นห่วงในสุขภาพและการเจ็บป่วยของชาวบ้าน หลวงพ่อเงินได้สละทรัพย์ส่วนตัวของท่านร่วมกับพี่ชายซื้อที่ดินไว้แปลงหนึ่งเพื่อสร้างสุขศาลา ในปี ๒๔๙๔ การสร้างสุขศาลาก็เสร็จเรียบร้อย ก่อนที่จะมีสุขศาลา ชาวบ้านคนใดถูกงูกัดก็จะต้องนำตัวเข้าไปรักษาในเมือง บางคนก็ต้องเสียชีวิตไปเพราะรักษาไม่ทัน แต่เมื่อมีสุขศาลาแล้วก็ไม่มีชาวบ้านคนใดตายเพราะงูกัดอีกเลย หลวงพ่อเงินมีความสนใจและห่วงใยในการศึกษาของเยาวชนตำบลดอนยายหอมเป็นอย่างมาก ในปี ๒๔๙๖ ท่านได้สร้าง ร.ร. ประชาบาลเป็นตึก ๒ ชั้น ตึกหลังนี้มีมูลค่าถึงหนึ่งล้านหกแสนบาท แม้จะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก แต่คุณความดีของหลวงพ่อเงินก็เป็นเสมือนแม่เหล็กที่ดึงดูดศรัทธาของประชาชนทั้งใกล้และไกลให้มาร่วมการกุศลกับท่าน สำหรับชาวบ้านดอนยายหอมซึ่งได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาและการมีโรงเรียน ต่างก็ได้พร้อมใจกันบริจาคทรัพย์และแรงงานอย่างเต็มที่

หลวงพ่อเงินได้ทำการปกป้องคุ้มครองชาวบ้านดอนยายหอม ให้พ้นจากอบายมุขทั้งหลาย ในสมัยที่รัฐบาลยังอนุญาตให้ตั้งโรงยาฝิ่น ปรากฏว่าทุกตำบลในอำเภอเมืองนครปฐมมีโรงยาฝิ่น มีเพียงตำบลดอนยายหอมเท่านั้นที่โรงยาฝิ่นมาตั้งแล้วตั้งอยู่ไม่ได้ เมื่อหลวงพ่อเงินทราบว่าจะมีผู้มาตั้งโรงยาฝิ่นในตำบลดอนยายหอม ท่านก็เตือนชาวบ้านให้รู้ถึงภัยที่มาถึง เมื่อท่านพบใครท่านก็ปรารภให้ฟังว่า "ฉันใจไม่ดีเสียแล้วเพราะได้ข่าวว่าไฟบรรลัยกัลป์กำลังจะมาก่อหวอดขึ้นกลางหมู่บ้านของพวกเรา ฉันเกรงว่ามันจะเผาผลาญทรัพย์สินของญาติพี่น้องชาวบ้านนี้วอดวายไปหมด ไฟบรรลัยกัลป์นี้มันร้ายแรงนัก เผาทั้งเงินทองบ้านช่องแม้กระทั่ง

แผ่นดินที่ไร่ที่นาทีเดียว ต่อไปพวกเราจะต้องพากันลำบากไร้ที่อยู่อาศัย ลูกเล็กเด็กแดงก็จะพากันพลอยรับบาปไปด้วย มันช่างน่ากลัวเหลือเกินโยม" ชาวบ้านเมื่อได้ฟังคำปรารภของท่านต่างก็ไม่สบายใจไปด้วย และต่างก็บอกกันต่อ ๆ ไปถึงภัยที่จะเกิดขึ้นจากโรงยาฝิ่น ผู้หวังดีต่อส่วนรวมจึงร่วมมือกันคอยชี้แจงคนที่จะเข้าโรงยาฝิ่นว่า หลวงพ่อไม่ชอบให้ใครสูบฝิ่น ไม่ว่าใครจะเข้าโรงยาฝิ่นเป็นถูกมติมหาชนคัดค้านไว้เสมอ เจ้าของโรงยาฝิ่นต้องขาดทุนเพราะไม่มีใครมาสูบฝิ่นเลย เมื่อตั้งได้ ๕ เดือนกว่า ๆ ก็ต้องเลิกกิจการพร้อมกับความแปลกใจว่า ทำไมหนอผู้คนออกหนาแน่นและก็ร่ำรวยทั้งนั้น ไม่มีใครมาสูบฝิ่นกันบ้างเลย

นอกจากนี้ ท่านยังพยายามสั่งสอนอบรมประชาชนให้เห็นโทษ และเลิกจากการพนัน และได้ทำลายแหล่งการพนันที่เกิดขึ้น ด้วยกุสโลบายอันแยบคายโดยไม่ต้องใช้กฎหมายและตำรวจอย่างใด ครั้งหนึ่งได้มีการตั้งซ่องเล่นหวยจับยี่กีขึ้นที่โรงสีเจ๊กเสียว เมื่อหลวงพ่อเงินทราบท่านก็ทำเตร่ไปเยี่ยมเถ้าแก่โรงสี เมื่อได้ไต่ถามทุกข์สุขแล้ว ท่านก็เปรยขึ้นว่า "ได้ยินเขาลือกันว่าเถ้าแก่ตั้งบ่อนการพนัน ไม่คิดว่าคนที่มีเงินเหลือเฟืออย่างเถ้าแก่จะโง่ตั้งบ่อนการพนันขึ้น เพราะถ้าคนเล่นการพนันมาก ๆ และยากจนลง ก็คงจะต้องลักขโมยและปล้นสะดม และเถ้าแก่อาจจะถูกปล้นด้วย หากเถ้าแก่ตั้งบ่อนการพนันจริงก็ขอให้เลิก เพราะยังมีหนทางทำมาหากินอย่างอื่น นอกจากเถ้าแก่จะไม่มีหนทางหากินอย่างอื่นก็แล้วไป" เถ้าแก่เสียวเกิดความละอายใจ เลยยอมเลิกตั้งบ่อนการพนันตั้งแต่นั้นมา

หลวงพ่อเงินได้รับการนับถือยกย่องว่า เป็นผู้มีปฏิภาณอันหลักแหลมและมีคำพูดอันฉลาดคมคายในการโต้ตอบและอบรมสั่งสอนคน ครั้งหนึ่งมีนักเลงใหญ่คนหนึ่งอยู่ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน ได้มาหา

หลวงพ่อเพื่อจะขอของดีไว้คุ้มกันตัว ท่านจึงบอกว่าเอาคาถาไปใช้ดีกว่า นักเลงคนนั้นก็รับ ท่านจึงบอกว่าคอยฟังคาถาและท่องจำให้ดี คาถามีอยู่ว่า "อยู่คง" ใช้เวลาเขาจะตีกันหรือทะเลาะกัน เราอย่าไปเกี่ยว คงที่ไว้ อีกคาถาหนึ่งคือ "ยิงไม่เข้าฟันไม่ออก" เวลาใครจะยิงกันเราไม่เข้า หนีเสีย เขาจะฟันกันเราไม่ออกไปยุ่งเกี่ยวด้วย นักเลงคนนั้นทำสีหน้าชอบกลและคิดว่า หลวงพ่อตลกเอาเสียแล้ว เมื่อไม่ได้ของดีที่อยากได้ ก็ลากลับไป ต่อมาในวันหนึ่งหลวงพ่อเงินได้เดินทางไปที่คลองจินดา นักเลงคนนั้นได้วิ่งเข้ามากอดขาหลวงพ่อ พร้อมกับรำพันว่า "คาถาของหลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์จริง ๆ ถ้าไม่ได้คาถาของหลวงพ่อผมคงเข้าคุกแน่" แล้วก็เล่าเรื่องให้ฟังว่า เมื่อ ๒–๓ วันมานี้ เขาได้ไปในงานบวชนาคกับพรรคพวก ตอนเย็นเจ้าภาพเอาเหล้ามาเลี้ยง พรรคพวกของเขามีเรื่องวิวาทกับนักเลงบ้านคลองตาปลั่งถึงกับกลุ้มรุมทำร้ายร่างกายกัน ขณะนั้นเขากำลังนั่งอยู่บนเรือน พอเห็นพรรคพวกมีเรื่องวิวาทกับนักเลงบ้านคลองตาปลั่งก็คว้าดาบกระโจนออกเพื่อมาช่วยพรรคพวก แต่พอกระโจนไปได้ ๓–๔ ก้าวก็หยุดชะงัก เพราะนึกถึงคาถาของหลวงพ่อที่ว่า "อยู่คง" และ "ยิงไม่เข้าฟันไม่ออก" พรรคพวกของเขาถูกตำรวจจับเข้าคุกหมด เขาคนเดียวเท่านั้นที่รอดเพราะคาถาของหลวงพ่อ

ครั้งหนึ่งมีชาวตำบลบางแขมนำเรือพาลูกหลานพร้อมด้วยสำรับกับข้าวไปถวายท่าน ตำบลบางแขมนี้เป็นที่รวมเหล่าอันธพาลและอาชญากร ชาวตำบลบางแขมนิยมสูบฝิ่นกันมากที่สุด เด็กรุ่น ๆ ก็นิยมเข้าโรงยาและพกอาวุธทำตัวเป็นนักเลงแต่เล็ก ๆ ชาวบ้านที่บางแขมไปพบท่านได้ปรารภขึ้นว่า ทำไมหนอชาวดอนยายหอมจึงทำมาค้าขึ้นร่ำรวยกันแทบทุกครัวเรือน แต่ทำไมชาวบ้านบางแขมซึ่งอยู่ใกล้ ๆ จึงยากจนแร้นแค้น บางบ้าน

ก็ถึงกับอดอยากยากแค้นไม่มีจะกิน หลวงพ่อเงินก็พูดขึ้นว่า "อาตมาก็สงสารชาวบ้านบางแขมมาก เพราะพากันป่วยไข้หมดเกือบทั้งตำบล ก็เป็นธรรมดาอยู่เอง ที่คนป่วยไข้จะทำกินไม่ทันเพื่อนบ้านเขา" ชายคนนั้นได้ฟังท่านพูดก็สงสัย จึงพูดขึ้นว่า "ผมไม่เห็นชาวบ้านบางแขมเป็นอะไรนี่ครับ เขาก็ดี ๆ เหมือนกับคนบ้านดอนยายหอมเหมือนกัน ทำไมหลวงพ่อจึงว่าเขาป่วยไข้กันทั้งตำบล" หลวงพ่อเงินจึงหัวเราะแล้วพูดว่า "อาตมาเห็นเขากินยากันทั้งตำบลก็คิดว่าเขาป่วยไข้กัน ไม่ป่วยไม่ไข้แล้วจะไปเข้าโรงยาฝิ่นกินยากันทำไมล่ะ" ชายคนนั้นจึงเข้าใจว่าหลวงพ่อเงินหมายถึงอะไร

ครั้งหนึ่งมีคนไปเยี่ยมท่าน ในตอนหนึ่งของการสนทนาผู้ที่ไปเยี่ยมได้ถามท่านว่า "หลวงพ่อฉันปลามีความรู้สึกอย่างไรบ้าง" หลวงพ่อเงินได้ตอบว่า "เฉย ๆ เพราะเท่าที่ฉันเนื้อสัตว์ ก็เพราะมีคนนำมาถวาย มันเป็นอาหารก็ฉันไป เพื่อยังชีวิตอยู่ได้ทำประโยชน์ให้แก่โลกเท่านั้น" แล้วท่านก็ย้อนถามขึ้นว่า "ปลากับคนใครจะโง่กว่ากัน" ผู้ที่ไปเยี่ยมก็ตอบว่า "ปลาโง่กว่าคน เพราะคนจับปลามากิน" หลวงพ่อเงินจึงพูดว่า "คนที่โง่กว่าปลาก็ยังมี ที่ปลาถูกจับก็เพราะมีคนเอาลอบเอาเผือกไปดักมัน มันไม่รู้จึงถูกจับ แต่ขอให้ไปยืนดูหน้าคุกบ้าง คุกไม่ได้ทำไว้หลอกเหมือนลอบ มันอยู่ข้างทางด้วยซ้ำ แต่ก็มีคนเข้าไปติดวันละหลาย ๆ พวง คนพวกนี้จัดว่าโง่กว่าปลาเสียอีก"

หลวงพ่อเงินได้แบ่งคนออกเป็น ๔ จำพวกดังนี้

พวกที่ ๑ "คนที่พูดได้ แต่ทำไม่ได้" คนชนิดนี้ย่อมไม่เป็นสาระและไม่เป็นประโยชน์อะไรเลย อุปมาเหมือน "ฟ้าร้องแต่ฝนไม่ตก"

พวกที่ ๒ "คนที่ทำได้ แต่พูดไม่ได้" คนชนิดนี้ได้ผลมาก อุปมาเหมือน "ฝนตก แต่ฟ้าไม่ร้อง"

พวกที่ ๓ "คนที่พูดก็ไม่ได้ ทำก็ไม่ได้" คนชนิดนี้น่าสงสาร แต่ก็ยังดีที่ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน อุปมาเหมือน "ฝนก็ไม่ตก ฟ้าก็ไม่ร้อง"

พวกที่ ๔ "คนที่ทำก็ได้ พูดก็ได้" คนชนิดนี้ดีที่สุด อุปมาเหมือน "ฝนก็ตก ฟ้าก็ร้อง"

หลวงพ่อเงินได้ปฏิบัติต่อคนทุกคนด้วยความเมตตากรุณา และความเสมอภาค โดยไม่คำนึงถึงว่าจะยากจนร่ำรวยอย่างใด ในสมัยที่ท่านยังมีสุขภาพแข็งแรง เมื่อมีใครมานิมนต์ท่านไปในงานใด เช่น บวชนาค สวดมนต์หรือแต่งงาน แม้ว่าคนที่มานิมนต์จะเป็นคนยากจน และแม้ว่าจะต้องเดินทางทุรกันดาร ท่านก็มักจะรับนิมนต์เสมอ และเมื่อท่านได้รับนิมนต์ใครในวันใดแล้ว แม้จะมีผู้ยิ่งใหญ่หรือใครมานิมนต์ท่านซึ่งตรงกับวันที่ท่านรับนิมนต์แล้ว ท่านก็จะปฏิเสธ เช่น ในครั้งหนึ่งท่านได้รับนิมนต์ไปในงานบวชนาคของชาวบ้านดอนขนาก ซึ่งเป็นคนยากจน ต่อมาอธิบดีกรมตำรวจในสมัยนั้นได้ให้ตำรวจมานิมนต์ท่านไปร่วมสวดมนต์ในพิธีใหญ่แห่งหนึ่งในกรุงเทพ ฯ ท่านก็ไม่ยอมรับ

ด้วยคุณงามความดีของท่านหลวงพ่อเงินจึงได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระธรรมวาทีคณาจารย์ในปี ๒๔๙๗ ทั้งนี้เป็นที่ปลาบปลื้มยินดีแก่บรรดาสานุศิษย์และชาวบ้านดอนยายหอมเป็นอย่างยิ่ง บรรดาศิษย์ได้จัดขบวนแห่และจัดงานฉลอง เพื่อแสดงความสักการะและชื่นชมอย่างมโหฬาร ได้มีผู้เคารพเลื่อมใสท่านนับจำนวนพันเข้าร่วมในขบวนแห่จากสะพาน

โพธิ์แก้วซึ่งข้ามแม่น้ำนครชัยศรีไปยังองค์พระปฐมเจดีย์ ถึงแม้ท่านจะได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ท่านก็มิได้เห่อเหิมทนงตัว ท่านก็ยังคงเป็นหลวงพ่อเงินองค์ของเดิมชาวบ้านอยู่เสมอมิได้เปลี่ยนแปลง

ต่อมาทางคณะสงฆ์จะขอเลื่อนสมณศักดิ์ท่านเป็นชั้นราช เจ้าคุณรัตนเวที วัดพระเชตุพน ได้สั่งให้ลูกศิษย์ของหลวงพ่อเงินคนหนึ่งไปค้นประวัติความดีความชอบของหลวงพ่อเงินมาให้เพิ่มเติม ลูกศิษย์คนนั้นก็ดีใจรีบไปบอกท่าน แต่แทนที่หลวงพ่อเงินจะดีใจ ท่านกลับตวาดเอาว่า "ฉันไม่อยากได้หรอก ไม่เอา อย่ายุ่งเลยน่า ไปบอกพระครูปลัดที่ว่า งดฉันเถอะ ฉันแก่แล้วขอให้สนับสนุนพระหนุ่ม ๆ ท่านจะได้มีกำลังใจปฏิบัติกิจในพระพุทธศาสนายิ่ง ๆ ขึ้น" ท่านได้กล่าวเพิ่มเติมว่าท่านมีกำลังใจและความตั้งใจดีต่อศาสนามาตั้งแต่บวชแล้ว การได้ลาภยศ จะว่าเพื่อเป็นกำลังใจแก่ท่านก็ไม่ใช่ เรื่องลาภยศนั้นท่านเห็นว่าเป็นภาระรุงรัง จะเป็นอย่างไรชาวบ้านก็คงเรียกท่านว่าหลวงพ่อเงินอยู่นั่นเอง อนึ่ง ถ้าหากยศฐาบรรดาศักดิ์ทำให้ท่านไม่แก่ไม่ตายก็อยากได้ แต่ก็เปล่า ยังไงท่านก็ฉันข้าว ๒ มื้อ มีจีวร ๒–๓ ชุดอยู่นั่นเอง

แม้หลวงพ่อเงินจะแจกพระเครื่องให้แก่ผู้ที่เคารพเลื่อมใส แต่ท่านก็สอนคน ไม่ให้คนเชื่อถืออะไรอย่างงมงาย ปรากฏว่ามีผู้นำธนบัตรที่มีเลข ๙ อยู่หน้าอยู่หลังมาให้ท่านลงเลขยันต์ เพื่อจะได้เก็บไว้เป็นเงินก้นถุงเพื่อนำโชคมาให้ นอกจากท่านจะไม่ยอมลงเลขยันต์ให้ ท่านยังสั่งสอนอีกว่า จะให้เงินก้าวหน้าออกดอกงอกเงย ถ้าเอามาลงเลขยันต์ แล้วเก็บไว้เป็นเงินก้นถุงจะงอกเงยได้อย่างไร ถ้าจะให้งอกเงยออกผลก็ต้องเอาไปฝากคลัง หรือไปลงทุนค้าขายหรือให้เขากู้ เงินจึงจะก้าวหน้า ถ้าเอาไปเก็บไว้ก้นถุง คงก้าวหน้าไม่ได้ จะมีก็แต่ก้าวหลัง

แม้เกียรติคุณของหลวงพ่อเงินจะขจรขจายไปทั่วทุกทิศ แม้จะมีผู้มาเคารพสักการะท่านอยู่ไม่ขาดสาย แม้แต่รัฐมนตรีของประเทศลาวก็ยังเคยมานมัสการท่าน แต่หลวงพ่อเงินก็ยังเป็นพระภิกษุที่เคร่งในธรรมวินัยอยู่เสมอ ยังสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว และเป็นผู้ถ่อมตนอยู่เช่นเดิม ลาภยศสรรเสริญหาได้ทำให้คุณงามความดีของท่านเปลี่ยนแปลงไปไม่ ตรงกันข้ามกลับเป็นเครื่องยืนยันเกียรติคุณและคุณงามความดีของท่านให้เด่นชัดและรุ่งโรจน์ยิ่งขึ้น หลวงพ่อเงินเป็นพระภิกษุที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ได้ประกอบประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและแก่ประชาชนอย่างมากมาย นับว่าเป็นบุคคลที่หาได้ยาก ควรแก่การบูชายกย่องอย่างยิ่ง ท่านไม่เป็นแต่เพียงเทพเจ้าของชาวบ้านดอนยายหอมเท่านั้น ท่านยังเป็นเทพเจ้าของชาวพุทธทั่วประเทศไทยอีกด้วย.

อาจารย์ลี

ท่านอาจารย์ลี

* * *

เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๐๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปวัดอโศการามที่จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อทรงประกอบพิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นของพระสุทธิธรรมรังสีคัมภีรเมธาจารย์ (ลี ธมฺมธโร) ในพระธุดังคเจดีย์

พระสุทธิธรรมรังสีคัมภีรเมธาจารย์ ซึ่งรู้จักกันทั่วไปในนามของท่านอาจารย์ลีหรือท่านพ่อลี เป็นภิกษุอีกรูปหนึ่งซึ่งเป็นสุปฏิปนฺโน เป็นผู้ปฏิบัติดี อุชุปฏิปนฺโน เป็นผู้ปฏิบัติตรง ญายปฏิปนฺโน เป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรม และสามีจิปฏิปนฺโน เป็นผู้ปฏิบัติสมควร ท่านได้รับการเคารพยกย่องอย่างสูงจากพุทธศาสนิกชนจำนวนมาก และได้บำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและสังคมไว้อย่างมากมาย ชีวประวัติของท่านก็น่าสนใจและควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง

ท่านอาจารย์ลีเกิดเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๔๙ ที่อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่ออายุ ๑๒ ปี ได้เรียนหนังสือไทยพออ่านออกเขียนได้ เมื่ออายุ ๑๘ ปี ได้ออกเดินทางจากบ้านไปหาพี่ชายที่สระบุรี พี่ชายไม่พอใจที่จะให้อยู่ด้วย จึงเดินทางต่อไปเพื่อหางานทำ ในปี ๒๔๖๘ เมื่ออายุ ๒๐ ปี มารดาถึงแก่กรรมจึงเดินทางกลับบ้าน และได้บวชตามคำแนะนำของบิดา เมื่อบวชก็ตั้งใจเรียนสวดมนต์และพระธรรมวินัย แต่ปรากฏว่ามีพระภิกษุบางรูปในสมัยนั้น แทนที่จะปฏิบัติสมณกิจกลับมั่วสุมแต่การสนุกมากกว่า เช่นนั่งเล่นหมากรุกกันบ้าง เล่นมวยปล้ำกันบ้าง เล่นดึงหัว

ไม้ขีดไฟกับผู้หญิงบ้าง เล่นนกกันบ้าง เล่นชนไก่กันบ้าง บางทีถึงกับมีการฉันข้าวเย็น จึงเกิดความยุ่งยากลำบากใจและคิดว่าต้องสึก ถ้าไม่สึกก็ต้องหนี พอถึงพรรษาที่ ๒ ได้อธิษฐานขอให้พบครูอาจารย์ที่ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ภายใน ๓ เดือน

ต่อมาได้พบพระกรรมฐานองค์หนึ่งกำลังเทศน์ เกิดความเลื่อมใส เมื่อสอบสวนได้ความว่าเป็นศิษย์อาจารย์มั่น ก็ตัดสินใจอย่างแน่วแน่ที่จะออกจากหมู่บ้านไปหาอาจารย์มั่น ได้ไปพบพระอาจารย์ที่วัดบูรพาในจังหวัดอุบลราชธานี พระอาจารย์มั่นได้แนะนำไปพักอยู่บ้านท่าวังหิน ซึ่งเป็นสถานที่เงียบสงัด ได้พากเพียรพยายามภาวนาอยู่เสมอทั้งกลางวันกลางคืน เมื่อพักพอสมควรแล้วก็ชวนพระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งอยู่ด้วยกันออกเดินทางไปเรื่อยๆ ได้ไปบอกญาติโยมทางบ้านว่าจะไม่สึกและจะไม่ขอเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเงินทองทางบ้าน โยมป้าทราบเรื่องก็มาพูดต่อว่า ว่า "ท่านจะเกินไปละมัง" ท่านอาจารย์ลีก็ได้ตอบว่า "ถ้าฉันสึกมาขอข้าวป้ากิน ขอให้ป้าเรียกฉันว่าสุนัขก็แล้วกัน"

ท่านอาจารย์ลีได้ไปพักและติดตามพระอาจารย์มั่นไปในที่ต่างๆ เมื่ออาจารย์มั่นเดินทางกลับพระนคร เข้าจำพรรษาวัดสระปทุม ท่านอาจารย์ลีได้ไปพักจำพรรษาที่วัดบ้านหัวงัว อำเภอยโสธร จังหวัดอุบลราชธานี ได้พากเพียรบำเพ็ญสมาธิอย่างเข้มแข็ง ในบางขณะก็นึกอยากจะสึก แต่มีเหตุบังเอิญให้รู้สำนึกตัวอยู่เสมอ ในวันหนึ่งเวลาราว ๑๗ น. ขณะกำลังจงกรม จิตกำลังแกว่งไปในทางโลก พอดีมีผู้หญิงคนหนึ่งเดินผ่านมาข้างวัดและร้องเพลงขึ้นว่า "กูได้เล็งเห็นแล้ว หัวใจนกขี้ถี่ (นกทึดทือ) ปากมันหักร้องทึดทือ ใจเลี้ยวใส่ปู (นกชนิดนี้ชอบกินปู)" ก็จำบทเพลงนี้มาบริกรรมเป็นนิจว่าเขาว่าใส่เรา คือ เป็นพระกำลังสร้างความดี แต่ใจแส่ไปในอารมณ์โลก ก็นึกละอายใจตนเอง

เมื่อออกพรรษา ท่านอาจารย์ลีได้เดินทางไปโปรดญาติโยมที่บ้าน โดยพักอยู่ที่ป่าช้าและที่ชาวบ้านลือว่าผีดุ ได้สั่งญาติโยมและชาวบ้านให้เลิกเชื่อถือในสิ่งผิด ๆ เช่นเรื่องผีปอบ ผีกระสือ ผีมด ผีหมอ และให้รับนับถือพระไตรสรณคมน์ ในสมัยนั้นชาวบ้านเชื่อว่าผีปู่ตา ต้องกินหมูเห็ดเป็ดไก่ทุกปี พอถึงฤดูกาลไหว้ผีปู่ตา ชาวบ้านต้องเอาไก่เป็ดหรือหมูมาบ้านละ ๑ ตัว ทำให้สัตว์มีชีวิตต้องถูกฆ่าเพื่อการเซ่นสรวงในปีหนึ่งนับเป็นร้อย ๆ ตัว จึงสั่งให้เผาศาลผีปู่ตาจนหมดสิ้น ชาวบ้านบางคนเสียขวัญ กลัวจะเกิดความไม่ปลอดภัยขึ้น ท่านอาจารย์ลีจึงได้เขียนคำสวดมนต์แผ่เมตตาให้

เมื่อท่านอาจารย์ลีได้รับความเคารพยกย่องจากชาวบ้านมากขึ้น ก็เกิดมีคนอิจฉาริษยา พูดจาใส่ร้ายและหาทางที่จะขับไล่ด้วยวิธีการต่าง ๆ ถึงกับไปฟ้องทางอำเภอว่าท่านอาจารย์ลีเป็นพระจรจัด ท่านอาจารย์ลีก็มิได้สะทกสะท้าน เพราะคิดว่ามาสร้างความดี และได้ตั้งใจว่าถ้ายังมีเรื่องอยู่อีกก็จะไม่หนี จะอยู่จนหมดเรื่อง วันหนึ่งนายอำเภอได้ไปตรวจราชการที่หมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นญาติกับท่านอาจารย์ลี ได้เล่าเรื่องราวให้นายอำเภอฟัง นายอำเภอก็ตอบว่า "พระที่มาอบรบสั่งสอนญาติโยมอย่างนี้จะหาที่ไหน ฉะนั้นให้ท่านอยู่ไปตามสบาย" ตั้งแต่นั้นก็ไม่มีเรื่องอะไรเกิดขึ้น

ท่านอาจารย์ลีได้ออกเดินทางไปสั่งสอนชาวบ้านในจังหวัดต่าง ๆ ในที่สุดก็ได้เดินทางมาจังหวัดพระนคร ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดสระปทุม ได้ปฏิบัติรับใช้พระปัญญาพิศาลเถระ ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ด้วยความเอาใจใส่จนเป็นที่รักของพระอุปัชฌาย์ และได้รับมอบหมายให้อยู่ประจำที่คลังสงฆ์ เมื่อถึงฤดูร้อน ท่านอาจารย์ลีก็ได้กราบลาพระอุปัชฌาย์เพื่อเดินธุดงค์ ได้ออกเดินทางจากพระนครผ่านอยุธยา สระบุรี ลพบุรี และเข้าจังหวัดนครสวรรค์

ในระหว่างอยู่ที่นครสวรรค์ ท่านอาจารย์ลีได้พักอยู่ในป่าห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๒๐ เส้น วันหนึ่งได้ยินเสียงช้างป่ากับช้างตกมันร้องเสียงดังเพราะกำลังต่อสู้กัน ต่อสู้กันอยู่ ๓ วัน ช้างป่าสู้ไม่ได้ถึงแก่ความตาย ส่วนช้างตกมันก็ยิ่งดุร้ายอาละวาดหนักขึ้น ได้วิ่งขับไล่ใช้งาทิ่มแทงผู้คนซึ่งอยู่ในบริเวณป่าที่พักอยู่ เจ้าของช้างกับชาวบ้านได้ขอนิมนต์ให้เข้าไปพักในบ้าน แต่ท่านอาจารย์ลีไม่ยอมไป แม้จะนึกหวาดเกรงอยู่บ้างแต่ก็เชื่อในอำนาจแห่งความเมตตา ต่อมาวันหนึ่งเวลาประมาณ ๑๖ น. ช้างตกมันได้วิ่งมายืนอยู่ข้างที่พักห่างประมาณ ๒๐ วา ขณะนั้นท่านอาจารย์ลีกำลังนั่งบำเพ็ญภาวนาอยู่ เมื่อได้ยินเสียงช้างร้องก็โผล่หน้าออกไปดู เห็นช้างตกมันงายาวยืนหูกางทำท่าน่ากลัว ก็ตกใจ จึงกระโดดวิ่งออกจากที่พักไปถึงต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง ขณะที่กำลังเอามือเหนี่ยวต้นไม้ก้าวขาปีนต้นไม้ไปได้ข้างหนึ่ง ก็ได้ยินเสียงคล้ายคนมากระซิบที่ข้างหูว่า "เราไม่จริงกลัวตาย คนกลัวตาย จะต้องตายอีก" เมื่อได้ยินเสียงกระซิบเตือนเช่นนั้น ก็กลับไปที่พัก นั่งเข้าที่ไม่หลับตาหันหน้าไปทางทิศที่ช้างยืนอยู่ นั่งภาวนาแผ่เมตตาจิตอยู่ประมาณ ๑๐ นาที ช้างตัวนั้นก็ขยับหูโบกขึ้นลงอยู่สักครู่หนึ่งแล้วก็หันหลังกลับเดินเข้าป่าไป

ในวันต่อมา เมื่อประชาชนในบริเวณนั้นได้ทราบเรื่อง ก็พากันมาขอของดีจากท่านอาจารย์ลีมากมาย เมื่อไม่ได้รับความสงบ ท่านอาจารย์ลีก็เดินทางกลับพระนคร มาพักอยู่ที่วัดสระปทุมตามเดิม

ในพรรษาที่ ๒ นี้ พระอุปัชฌาย์ได้มอบหมายให้ท่านอาจารย์ลีทำงานหลายอย่าง เช่น ทำหน้าที่บัญชีพัสดุและบัญชีเงินสดของวัด ซ้ำยังต้องเรียนพระปริยัติธรรมและเรียนกรรมฐานอีก ท่านอาจารย์ลีได้เล่าว่า เมื่อต้องมีภาระยุ่งยากหลายอย่าง การปฏิบัติทางจิตก็รู้สึกเสื่อมลง พรรษาแรกที่มาพักอยู่ พระเณรได้มาชวนคุยเรื่องทางโลกและเรื่องผู้หญิง รู้สึกในใจว่า

เกลียดที่สุด พอถึงพรรษาที่สองได้ยินเขาสนทนาเรื่องทางโลกก็ชักชอบฟัง ต่อมาพรรษาที่สามงานการก็หนักขึ้นทุกที ตอนนี้ชักขยันคุยกับเขาได้ในเรื่องโลก

อยู่มาวันหนึ่งได้เกิดความคิดในใจว่า " ถ้าเราอยู่ในพระนครนี้ เราต้องสึก ถ้าเราจะไม่สึก เราต้องออกไปอยู่ป่า " ท่านอาจารย์ลีจึงได้ขึ้นไปบนยอดพระเจดีย์ซึ่งมีโพรง แล้วเข้านั่งสมาธิ ได้บริกรรมอยู่ในใจว่า " เราจะอยู่ หรือเราจะสึก " จิตก็คิดไปในทางอยากจะสึกมากกว่า ในที่สุดก็ตกลงใจว่า ถ้าจะสึกจริง ๆ ก็ต้องเตรียมเครื่องสึกไว้ก่อน คนอื่นเขาจะสึกเขาเตรียมเครื่องนุ่งห่มและของใช้ไว้ แต่สำหรับท่านควรเตรียมตัวสึกทางใจดูเสียก่อน ในคืนวันหนึ่งเดือนหงาย เงียบสงัด ท่านอาจารย์ลีได้เข้าไปนั่งอยู่ในโพรงพระเจดีย์ แล้วนั่งนึกว่าเมื่อสึกไปแล้วจะเป็นอย่างไร ท่านได้คิดไปว่าเมื่อสึกไปแล้ว ก็จะไปทำงานเป็นเสมียนที่ร้านขายยาแห่งหนึ่งได้เงินเดือน ๆ ละ ๒๐ บาท ได้ทำงานอย่างขยันขันแข็งและซื่อสัตย์สุจริตจนเป็นที่พอใจของนายจ้าง จึงได้ขึ้นเงินเดือนเป็น ๓๐ บาท ๔๐ บาท และ ๕๐ บาทตามลำดับ ตอนนี้รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับเงินเดือนมากเท่ากับนายอำเภอ นึกถึงเพื่อนฝูงทางบ้านก็มีฐานะเหนือเขาทุกคน จึงคิดอยากจะแต่งงานเพื่อจะได้นำภรรยาสาวสวยในพระนครขึ้นไปเยี่ยมบ้าน และได้คิดไปว่าผู้หญิงที่จะแต่งงานด้วย จะต้องมีคุณสมบัติ ๓ ประการคือ ต้องเป็นหญิงมีสกุล ต้องเป็นหญิงที่มีทรัพย์มรดก และต้องมีรูปร่างสวยงามและมีมารยาทดี และเมื่อนึกขึ้นได้ว่า พวกเจ้านายและผู้ที่มีทรัพย์สินเงินทองมักจะเอาลูกสาวไปฝากไว้ตามโรงเรียนชั้นสูง เช่นโรงเรียนวังหลัง โรงเรียนแหม่มโคล ก็พยายามไปเดินเตร่แถวโรงเรียนในเวลาที่ใกล้เปิดและปิดโรงเรียน ในที่สุดไปพบผู้หญิงคนหนึ่ง เป็นบุตรของพระยา รูปร่างและมารยาทเป็นที่

พอใจ ได้พยายามหาโอกาสทำความรู้จักจนเกิดความสนิทสนมและรักใคร่กัน แต่บิดาของผู้หญิงไม่ยอมให้แต่งงาน ก็เลยลักพาหนีไปอยู่ด้วยกันสองคนผัวเมีย ภรรยาก็ทำงานในห้างเดียวกัน ในระยะนี้ก็มีความสุขดี แต่ต่อมาภรรยาคลอดบุตรและเกิดเจ็บป่วยไปทำงานไม่ได้ รายได้ก็น้อยลง แต่รายจ่ายเพิ่มขึ้น เงินชักไม่พอใช้ ต่อมาภรรยาก็ถึงแก่กรรมจึงต้องเลี้ยงลูก ๑ คน ได้จ้างแม่นมมาเลี้ยงลูก แม่นมเป็นคนชั้นต่ำไม่ได้รับการศึกษา แต่ก็เลี้ยงลูกด้วยดี ในที่สุดก็ได้แม่นมเป็นภรรยา ต่อมาแม่นมก็คลอดลูกออกมา ๑ คน เมื่อบุตรทั้งสองโตพอสมควรก็มีเรื่องระหองระแหงเกิดขึ้นระหว่างแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง และระหว่างบุตรทั้งสองอยู่เสมอ เมื่อกลับจากที่ทำงานลูกเก่าก็ฟ้องอย่างหนึ่ง ลูกใหม่ก็ฟ้องอย่างหนึ่ง แม่เลี้ยงก็พูดอย่างหนึ่ง ไม่รู้จะเข้าข้างใคร ลูกใหม่กับลูกเก่าก็เกิดการแข่งขันในเรื่องกินบ้าง ในเรื่องการแต่งตัวบ้าง ในเรื่องการใช้เงินบ้าง จะไปนั่งคุยกับลูกเก่าก็ลำบาก จะไปนั่งคุยกับลูกใหม่ก็ลำบาก จะไปนั่งคุยกับภรรยาก็ลำบาก เงินที่ได้มาก็ไม่พอใช้ ในที่สุดเลยต้องหย่าร้างกับภรรยา และคิดว่าอย่ากระนั้นเลยกลับไปบวชใหม่ดีกว่า เมื่อคิดถึงเพียงนี้ความกระวนกระวายใจและความขัดแย้งในจิตใจที่ว่าจะสึกหรือไม่สึกก็หมดไป เลยตัดสินใจอย่างเด็ดขาดว่าไม่สึก

เมื่อท่านอาจารย์เลิกความคิดที่จะสึกแล้ว ก็คิดว่าจะต้องออกจากพระนคร แม้ว่าพระอุปัชฌาย์ขัดขวางอย่างไรก็ตาม ก็จะไม่ยอมอยู่ ในที่สุดก็ติดตามพระอาจารย์มั่นไปอยู่ที่อุตรดิตถ์และเชียงใหม่ และได้แยกกับพระอาจารย์มั่นไปนั่งฝึกสมาธิบนยอดเขาในจังหวัดลำพูน จากนั้นก็ได้เดินทางไปยังที่ต่าง ๆ โดยพักตามยอดเขา ถ้ำและป่าช้า และได้ผจญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในบางครั้งก็ฉันแต่ใบมะเดื่อและใบขี้เหล็ก

ครั้งหนึ่ง ท่านอาจารย์ลีได้ไปพักอยู่ที่วัดแห่งหนึ่ง ในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ก่อนที่จะออกจากวัดไปเทศน์ตามคำนิมนต์ของนายอำเภอ ได้มีเหตุการณ์แปลกประหลาดเกิดขึ้น เวลาประมาณ บ่าย ๕ โมงเย็น ได้มีกระรอกฝูงหนึ่งประมาณ ๑๐๐ ตัวเศษ ได้วิ่งขึ้นไปอยู่หน้ากุฏิลูกศิษย์คนหนึ่งชื่อพระภิกษุเย็น เหตุการณ์เช่นนี้ไม่เคยเกิดมาก่อน ท่านอาจารย์ลีจึงเรียกพระเณรทั้งหมดมาประชุมที่กุฏิแล้วสั่งว่า "คืนนี้ต้องมีเหตุ ขอให้ทุกคนระวังตัว เมื่อทำวัตรสวดมนต์เสร็จแล้วให้ทุกคนกลับไปกุฏิของตัวแล้วนั่งสมาธิอย่างสงบ ห้ามคุยกัน ต่างคนต่างอยู่" เวลาประมาณ ๑ ทุ่ม ขณะที่ท่านอาจารย์ลีกำลังเทศน์อยู่ ก็มีคนทางวัดมาบอกว่า "พระเย็นถูกฟันที่คอแต่ไม่เข้า" นายอำเภอและตำรวจจึงไปสอบสวนเรื่องราวที่วัดและจับคนร้ายชื่อนายอินและเพื่อนไว้ได้ จากการสอบสวนปรากฏว่าการที่พระอาจารย์ลีมาจำพรรษาอยู่ที่วัด ได้รับการยกย่องจากข้าราชการและชาวบ้านมาก วัดอื่น ๆ จึงอิจฉาไม่อยากให้อยู่จึงวางแผนขู่ขวัญโดยการทำร้ายร่างกาย พระอาจารย์ลีได้อบรมสั่งสอนนายอิน ซึ่งเป็นนักเลงโตเก่า และเพื่อน ให้ประพฤติตนเป็นคนดี และได้ขอให้ทางตำรวจปล่อยตัวนายอิน นับแต่นั้นมานายอินก็กลายเป็นคนสนิทของวัด ใช้การงานได้ทุกอย่าง ชาวอำเภอโชคชัยที่อิจฉาริษยา ต่างก็พากันหวาดเกรง และพูดกันว่าลูกศิษย์ของท่านฟันด้วยมีดขอเต็มเหนี่ยวยังไม่เข้า เพียงลูกศิษย์ยังขนาดนี้ถ้าเป็นตัวอาจารย์จะขนาดไหน ความจริงที่พระเย็นถูกฟันไม่เข้านั้นเพราะพระเย็นได้ยกเก้าอี้และจักรเย็บผ้ามาไว้สูงจากพื้นดินประมาณ ๑ เมตร แล้วนั่งเย็บจีวรอยู่บนเก้าอี้ คนร้ายยืนอยู่บนพื้นดินใช้มีดขอด้ามยาวฟันไหล่ซ้าย ด้ามมีดไปปะทะเก้าอี้ เลยมีแผลเป็นรอยลากมีดเท่านั้น

เหตุการณ์ที่ท่านอาจารย์ลีนำมาเล่านี้ แสดงให้เห็นว่าการทำความดีนั้นอาจต้องประสบกับอุปสรรคและถูกคนที่อิจฉาริษยา ขัดขวางและกลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา พระบรมศาสดาของเราก็ได้ถูกพระเทวทัตผู้มักใหญ่ใฝ่สูงลอบทำร้ายหลายหน และถูกพวกเดียรถีย์แกล้งใส่ร้ายต่าง ๆ นานา เช่นจ้างให้นางจิญจาทำให้คนเกิดความเข้าใจผิดคิดว่ามีท้องกับพระพุทธเจ้า นำศพนางสุนทรีไปซุกอยู่ในกองขยะข้าง ๆ วัดพระเชตวัน เพื่อทำให้คนเข้าใจผิดว่านางสุนทรีไปได้เสียกับพระพุทธเจ้าแล้วถูกฆ่าปิดปาก แต่พระบรมศาสดาของเราก็ทรงชนะผู้คิดร้ายทั้งหลายด้วยความดีและความจริง ผู้ที่ประกอบการงานเพื่อความดีและสังคมจึงไม่ควรท้อถอย แม้จะต้องประสบกับอุปสรรค และอาจจะถูกคนที่อิจฉาริษยาใส่ร้ายกลั่นแกล้ง

เรื่องของท่านอาจารย์ลี แสดงให้เห็นว่า ท่านมีเมตตาแม้กระทั่งคนที่คิดทำร้ายท่าน และท่านมีความสามารถในการอบรมสั่งสอนคนที่ประพฤติผิดให้กลับมาเป็นคนดีได้ การที่ท่านเปิดเผยเหตุการณ์ที่พระเย็นถูกฟันไม่เข้า ว่าเป็นเพราะมีดไปปะทะเก้าอี้ ก็เพราะท่านไม่ต้องการจะให้ประชาชนหลงนับถือท่านในเรื่องผิด ๆ

ท่านอาจารย์ลีได้ถูกคนที่อิจฉาริษยาโจมตีและใส่ร้ายอีกหลายครั้ง เมื่อท่านไปอยู่ที่จันทบุรีได้ออกเดินท่องเที่ยวไปสถานที่ต่าง ๆ มีคนสนใจปฏิบัติธรรมะกันมากขึ้น พวกที่อิจฉาริษยาซึ่งมีทั้งพระและฆราวาส ได้โจมตีท่านเป็นการใหญ่ บางวันก็มีบัตรสนเท่ห์เขียนปิดไว้ตามป้ายกลางตลาด ได้มีหญิงแก่คนหนึ่งแสดงตนว่าเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์ลี ออกเที่ยวเรี่ยไรบอกบุญตามตลาด จึงมีคนนำไปพูดว่า ท่านอาจารย์ลีปล่อยให้ศิษย์เที่ยวมาบอกบุญชาวบ้าน ในที่สุดเมื่อมีการสอบสวนกัน ปรากฏว่าหญิงแก่ผู้นั้นไม่ใช่ศิษย์ของท่านอาจารย์ลี เรื่องจึงสงบลง ต่อมาได้มีคนนำ

เรื่องของท่านอาจารย์ลีไปกราบเรียนสมเด็จพระสังฆราชกล่าวหาท่านอาจารย์ลีเป็นพระหลอกลวง สมเด็จพระสังฆราชได้เสด็จไปจันทบุรี และเมื่อได้ทรงสอบสวนแล้ว สมเด็จพระสังฆราชก็ได้รับสั่งกับท่านอาจารย์ลีว่า "เราได้ทราบว่ามีคนนิยมเลื่อมใสเธอมาก เรานึกว่าพระอย่างเธอนี้หายาก"

ท่านอาจารย์ลีมีจิตใจมั่นคงสงบอยู่เสมอ แม้จะมีเหตุการณ์ร้ายเกิดขึ้น ครั้งหนึ่งท่านได้เดินทางไปจังหวัดตราด ได้ไปพักอยู่ข้างป่าช้า มีชาวบ้านมาฟังเทศน์ประมาณ ๒๐๐ คน ในคืนวันนั้นเวลาหัวค่ำจะแสดงธรรมเทศนา ได้มีคนร้ายขว้างก้อนอิฐเข้ามาในกลุ่มคน ๓ ก้อนโตๆ พวกชาวบ้านก็พากันแตกฮือขึ้น บางคนลุกขึ้นจะวิ่งตามหาตัวคนร้าย ท่านจึงได้กล่าวเตือนว่า "โยมอย่ายุ่ง อย่าตาม ถ้าเขาเป็นคนดีควรตาม ถ้าเป็นคนร้ายอย่าตาม ตามฉันดีกว่า ฉันไม่กลัวอะไรเลย อย่าว่าแต่ก้อนอิฐ ต่อให้เอาปืนมายิงฉัน ฉันก็ไม่กลัว" พอได้ฟังเช่นนี้ชาวบ้านก็นั่งเงียบหมด ท่านจึงได้แสดงให้ฟังมีใจความโดยย่อ "การไม่เบียดเบียนกันเป็นสุขในโลก"

พระบรมศาสดาได้ตรัสไว้ว่า "โลโก ปตฺถมฺภิกา เมตฺตา เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก" นอกจากเมตตาจะเป็นเครื่องค้ำจุนโลกแล้ว ท่านอาจารย์ลียังใช้เมตตาป้องกันสัตว์ต่างๆ ไม่ให้มาทำร้าย นอกจากเรื่องช้างตกมันที่เล่ามาแล้ว ท่านยังใช้เมตตาป้องกันยุงทะเลทั้งฝูงและมดแดงทั้งรัง ครั้งหนึ่งท่านได้ไปพักอยู่ที่อำเภอแหลมงอบใกล้กับต้นโทรใหญ่ต้นหนึ่ง มีญาติโยมตามมาพักเกือบ ๒๐ คน เวลาบ่าย ๓ โมงท่านรู้สึกเหนื่อยจึงเข้ากลดพักอยู่สักครู่ก็หายเหนื่อย เพราะหนวกหูพวกญาติโยมก่อไฟบ้าง คุยกันบ้าง หักฟืนเสียงดังบ้าง จึงลุกขึ้นจากสมาธิเปิดกลดออกไปร้องถามว่า "เรื่องอะไรกัน" พูดได้ไม่กี่คำก็เห็นยุงทะเลบินมาเป็นกลุ่มมืดมาทางร่มไทรใหญ่ ท่านอาจารย์ลีได้นึกในใจว่า "เรามีเมตตาไม่เคยคิดฆ่าสัตว์ตั้งแต่บวชมา"

คิดเช่นนั้นแล้วก็เปิดมุ้งตลบขึ้น ร้องสั่งญาติโยม และพระเณรทุกคนว่า "ให้ทุกคนดับไฟเดี๋ยวนี้ จุดธูปแล้วตลบมุ้งขึ้น นั่งสมาธิรวมกันทุกคน ฉันจะภาวนาเมตตาสู้ยุง" บรรดาสานุศิษย์ก็พากันทำตาม ได้แผ่เมตตาอยู่ประมาณ ๕ นาที ยุงกลุ่มนั้นก็จางหายไปเกือบหมด ไม่ปรากฏว่ากัดหรือตอมผู้ใดแม้แต่ตัวเดียว

ครั้งหนึ่งท่านอาจารย์ลีได้ไปพักในร่มไม้เตี้ยแห่งหนึ่งที่อำเภอแกลง ปูเสื่อกะจูดนั่งนอนพัก ยังไม่ทันได้หลับตา ได้ยินเสียงซ่า ๆ บนยอดไม้เตี้ย ๆ เมื่อท่านมองขึ้นไปก็เห็นรังมดแดงแตก เพราะมีเถาวัลย์พันอยู่ที่รังมดแดง และท่านไปนั่งทับโคนเถาวัลย์ มดแดงได้แตกกระจายร่วงหล่นลงมาบนที่นอนรุมกัดท่านเป็นการใหญ่ ท่านได้รีบลุกขึ้นนั่ง มดแดงก็เกาะขาเต็มไปหมด ท่านอาจารย์ลีจึงได้แผ่เมตตาจิตอุทิศส่วนกุศลให้สัตว์ทั้งปวงแล้วตั้งสัตยาธิษฐานว่า "ข้าพเจ้าตั้งแต่บวชมาก็ไม่เคยนึกเลยว่าจะฆ่าสัตว์หรือเบียดเบียนสัตว์นี้ข้อหนึ่ง ข้อสองถ้าชาติก่อนภพก่อน ข้าพเจ้าเคยเบียดเบียนกับท่านทั้งหลายเหล่านี้ก็ขอให้กัดกินเสียให้พอ แต่ถ้าข้าพเจ้าไม่เคยเบียดเบียนท่านมาแต่กาลก่อน ขอจงเลิกแล้วต่อกันอย่ากัดข้าพเจ้าเลย" อธิษฐานเสร็จแล้วก็นั่งสมาธิ สักครู่เสียงซ่า ๆ ของมดแดงก็เงียบไป มดแดงแม้แต่ตัวเดียวก็ไม่เกาะผิวหนัง แต่เกาะตามริมขอบเสื่อกันเป็นแถว พอได้เวลาจวนเพลได้มีชาวบ้าน ๒ คนเป็นจีนจะเข้าไปหาท่าน เมื่อเข้ามาใกล้ก็ร้องเอะอะโวยวายว่า "ไอ๊ย่า ๆ" ท่านจึงร้องถามว่า "เรื่องอะไรกัน" จีนสองคนนั้นก็บอกว่าถูกมดแดงกัด และไม่สามารถเข้าไปหาท่านได้ ต่อบ่าย ๒ โมง ท่านจึงออกจากที่นั่งพักใต้ต้นไม้นั้นกลับมาสู่ที่พักข้างนอก

ท่านอาจารย์ลี ได้จำพรรษาอยู่ที่จังหวัดจันทบุรีเป็นเวลานานถึง ๑๔ พรรษา ท่านได้ตั้งสำนักสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรีรวมทั้งสิ้น ๑๑ สำนัก ซึ่ง

หลายแห่งได้ตั้งเป็นวัดถาวรไปแล้ว นับว่าท่านเป็นพระเถระที่ได้บำเพ็ญประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่พระพุทธศาสนา แม้จะได้รับความยากลำบากและถูกกลั่นแกล้งต่าง ๆ ในการอบรมสั่งสอนภิกษุสามเณรและประชาชนท่านก็ไม่ย่อท้อ

ท่านอาจารย์ลีเล่าว่า ครั้งหนึ่งท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าคลองตากุ้งในจังหวัดจันทบุรี ได้เกิดอาพาธมีอาการปวดท้องเป็นกำลัง ฉันยาอะไรก็ไม่หาย ท่านจึงนั่งสมาธิจนเกือบสว่าง นั่งไปจนถึงเวลาประมาณตี ๔ ได้เคลิ้มฝันไปว่า " โรคที่เราเป็นนี้เป็นโรคกรรมเก่าไม่ต้องกินยา" แล้วท่านก็เห็นนิมิตรปรากฏขึ้นในใจ " มองเห็นกรงนกเขากรงหนึ่ง นกเขาที่อยู่ในกรงตัวผอมโซ ได้ความว่าครั้งหนึ่งเคยเลี้ยงนกเขาไว้แล้วลืมให้ข้าวให้น้ำแก่นกเป็นเวลาหลายวัน กรรมอันนั้นจึงตามสนองให้ตัวเองเกิดเป็นโรคกะเพาะอาหารขึ้นในครั้งนี้ ฉะนั้นมีทางเดียวที่โรคนี้จะหายหมด คือ การทำความดีในทางจิต" ท่านได้รับความทรมานจากโรคปวดท้องนี้เป็นเวลากว่าเดือน แต่ในที่สุดอาการปวดก็หายไป

ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ท่านอาจารย์ลีได้เดินทางไปพม่า โดยออกเดินจากจังหวัดตาก จากพม่าได้นั่งเรือเดินสมุทรต่อไปยังประเทศอินเดีย เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสงบลงแล้ว ในปี ๒๔๙๓ ท่านก็ได้เดินทางไปพม่าและอินเดียอีกครั้งหนึ่ง แต่ครั้งนี้ไปโดยเครื่องบิน ที่พม่าท่านอาจารย์ลีได้พบกับเจ้านายพม่าองค์หนึ่งอายุประมาณ ๗๗ ชันษา เป็นพระธิดาของพระเจ้าทีบอกรุงมัณฑเล ซึ่งท่านอาจารย์ลีเรียกว่าเจ้าแม่ ปรากฏว่าเจ้าแม่พูดภาษาไทยได้และถือว่ายังเป็นคนไทย เนื่องจากขณะนั้นพม่าได้เปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ พระบรมวงศานุวงศ์พม่าที่เคยได้รับเงินเดือนถูกตัดหมด เจ้าแม่จึงได้รับความเดือดร้อนในเรื่องการเงิน ท่านอาจารย์ลีได้ช่วยพูดกับ

เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตไทยในพม่าขอให้ความช่วยเหลือ ซึ่งทางสถานทูตก็ได้ให้ความช่วยเหลือด้วยดี เมื่อท่านอาจารย์ลีไปอยู่อินเดียออกพรรษาแล้วก็ได้รับจดหมายที่ส่งไปทั้งจากประเทศไทยและพม่าแจ้งว่าขอให้กลับไปย่างกุ้งโดยด่วน เพราะเจ้าแม่ได้รับเงินเดือนตามเดิมพ้นจากความเดือดร้อนแล้ว จึงได้ชักชวนญาติและมิตรจะสร้างวัดถวายที่เมืองย่างกุ้ง ขอให้ท่านอาจารย์ลีรีบไปจัดการ ท่านจึงเดินทางไปย่างกุ้ง ได้ไปพบกับเจ้าแม่และคณะกรรมการสร้างวัด ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่เป็นเจ้านาย ข้าราชการ พ่อค้าคหบดี คณะกรรมการจะซื้อที่ดินประมาณ ๙ เอเคอร์ ถวายให้สร้างวัด ท่านอาจารย์ลีได้นำเรื่องนี้ไปปรึกษา ม.ล. บึกทิพย์ มาลากุล ซึ่งรักษาการแทนเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่า ม.ล. บึกทิพย์ ให้ความเห็นว่า ถ้าทำเป็นทางราชการได้จะดีมาก ทางราชการจะได้ช่วยเหลือได้เต็มที่ ทางคณะกรรมการก็ไม่ขัดข้อง ประธานคณะกรรมการมีอายุ ๗๐ ปี อดีตเคยเป็นนักการเมืองสำคัญคนหนึ่ง เป็นอาจารย์ของตะขิ่นนุ นายกรัฐมนตรีของพม่าสมัยนั้น คนไทยในย่างกุ้งต่างก็ดีใจและพร้อมที่จะให้ความสนับสนุน ท่านอาจารย์ลีจึงคิดว่าเรื่องการสร้างวัดคงจะเป็นผลสำเร็จ จึงได้เดินทางกลับกรุงเทพ ฯ เพื่อจะติดต่อกับรัฐบาลไทยและคณะสงฆ์ให้ทราบเรื่อง แต่ปรากฏว่ามีพระสงฆ์บางรูปซึ่งเป็นพระเถระชั้นผู้ใหญ่ทรงสมณศักดิ์ เมื่อได้ทราบข่าวว่าจะสร้างวัดขึ้นในเมืองย่างกุ้ง ก็ได้แสดงตัวติดต่อเป็นเจ้ากี้เจ้าการ และกล่าวว่า "อาจารย์ลีทำไม่สำเร็จ" เมื่อท่านอาจารย์ลีได้ทราบเรื่องราวเช่นนี้ก็ได้ถอนตัวไม่เกี่ยวข้อง ในที่สุดเรื่องราวการสร้างวัดในเมืองย่างกุ้งก็เป็นอันล้มเหลว

เมื่อสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาสในขณะนั้นอาพาธ ท่านอาจารย์ลีก็ได้ไปพักอยู่ที่วัดบรมนิวาสเพื่อปฏิบัติสมเด็จ ฯ สมเด็จ ฯ ได้

ขอให้ท่านอาจารย์ลีไปฝึกนั่งสมาธิให้ท่านทุกวัน และได้ขอให้ท่านอาจารย์ลีอบรมพระเณรและญาติโยมในวัดด้วย จึงได้เกิดมีการอบรมกันขึ้นที่ศาลาอุรุพงษ์ มีญาติโยมพระเณรหลายวัดมารับการอบรม ทำให้มีพระบางองค์เกิดอิจฉาคอยหาเรื่องราวใส่ร้าย ถึงกับมีบัตรสนเท่ห์เกิดขึ้นมีใจความว่า "พระครูธรรมสารชอบแต่งคัมภีร์ พระอาจารย์ลีชอบคุยกับแม่ออก มหาเปรมหัวหงอกอยากเป็นสมภาร หลวงตาปานขี้คุยธรรมะ"

หลังจากที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ถึงแก่มรณภาพและได้จัดงานพระราชทานเพลิงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ท่านอาจารย์ลีก็ได้ออกไปจำพรรษาอยู่ที่นาแม่ขาว ซึ่งกลายมาเป็น วัดอโศการาม ในทุกวันนี้ ปีนั้นเป็นปี ๒๔๙๙ ท่านอาจารย์ลีก็ได้เริ่มคิดที่จะจัดงานฉลองสมโภช ๒๕ พุทธศตวรรษ ในปี ๒๕๐๐ ในระหว่างที่คิดดำริอยู่นี้ได้เที่ยววิเวกไปตามสถานที่ต่าง ๆ วันหนึ่งได้ไปตั้งสัจจาธิษฐานอยู่ที่ถ้ำพระสบาย อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางว่า "งานที่จะทำครั้งนี้เป็นงานใหญ่ แต่เราไม่มีสมบัติอะไร จะทำดีหรือไม่หนอ ขอพระธรรมเจ้าจงบันดาลให้ปรากฏทราบในใจ มิฉะนั้น ก็ขอให้เทพเจ้าผู้ปกปักษ์รักษาประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเทวดาผู้คุ้มครองรักษาพระแก้วมรกต อันเป็นมิ่งขวัญของคนไทยทั้งหมด จงช่วยกันบันดาลบอกช่องทางให้แก่ข้าพเจ้า" ในคืนต่อมาท่านได้เข้าสมาธินั่งเคลิ้มผันไปปรากฏเป็นเทพเจ้ามาบอกว่า "เรื่องการทำงานฉลองสมโภช ๒๕ พุทธศตวรรษนี้ท่านไม่ต้องคิด แต่ท่านต้องทำ จะเป็นเมื่อไรต้องสำเร็จ"

ต่อมาท่านอาจารย์ลีได้เดินทางไปพักที่วัดเขาพระงาม จังหวัดลพบุรี พอดีตรงกับวันมาฆบูชา ได้ชักชวนญาติโยมชาวพระนครและลพบุรี ทำพิธีมาฆบูชาเวลา ๓ วัน เสร็จแล้วท่านได้เข้าสมาธิตั้งอธิษฐานจิตว่า "เรื่องงานฉลองสมโภช ๒๕ พุทธศตวรรษนั้นไม่ทราบว่าเป็นอย่างไร ก็ยังรู้สึก

ข้องใจอยู่" ถึงเวลาสว่างตี ๔ ท่านได้เคลิ้มฝันไปว่าเห็นแผ่นดินแยกออก มองลึกลงไปเห็นก้อนอิฐสีแดงหักพังเกลื่อนกลาดทับถมอยู่ใต้ดิน ก็สำนึกขึ้นว่า "นี่คือสถานที่บรรจุพระบรมธาตุในสมัยก่อน ได้ผุพังจมดินลงไปมากแล้ว ฉะนั้นท่านต้องเป็นผู้อุปการะช่วยเหลือสร้างพระเจดีย์เพื่อเป็นที่บรรจุพระบรมธาตุต่อไป ภายหลังงานฉลองสมโภช ๒๕ พุทธศตวรรษ มิฉะนั้นจะไม่หมดกรรมหมดเวร" แล้วได้เคลิ้มฝันต่อไปอีกว่า "ในสมัยครั้งก่อนโน้น พระสงฆ์มีธุระประชุมใหญ่ในประเทศอินเดีย เมื่อได้นัดหมายกันเรียบร้อยแล้ว ตัวของเราไม่ได้ไปประชุมกับหมู่คณะ การประชุมนี้เนื่องด้วยการฉลองสมโภชพระบรมธาตุของพระบรมศาสดา ซึ่งเป็นงานสำคัญยิ่ง แต่เราไม่ได้ไปประชุม เพื่อน ๆ จึงได้ลงโทษว่าต่อไปท่านต้องเป็นผู้อุปการะรวบรวมพระบรมธาตุบรรจุไว้ในพระเจดีย์แห่งใดแห่งหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่พุทธบริษัทต่อไป"

เมื่อท่านอาจารย์ลีได้เคลิ้มฝันเช่นนี้ ความดำริที่จะจัดงานสมโภช ๒๕ พุทธศตวรรษก็หนักแน่นเข้าทุกที อยู่ต่อมาวันหนึ่งเวลาสาง ๆ ใกล้สว่าง จึงได้ตั้งอธิษฐานในใจว่า "ถ้าข้าพเจ้าจะทำการฉลองสมโภช ๒๕ พุทธศตวรรษให้สำเร็จด้วยดี ขอจงให้พระบรมธาตุที่มีอยู่ในตัวนี้บังเกิดให้ครบจำนวน ๘๐ องค์ เท่าอายุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า" (ในขณะนั้นท่านมีพระบรมธาตุอยู่ประมาณ ๖๐ องค์เศษ) เมื่ออาจารย์ลีอธิษฐานเสร็จสว่างแล้ว ฉันจังหันเสร็จก็เปิดผอบออกนับดู ปรากฏว่ามีพระบรมธาตุครบ ๘๐ องค์บริบูรณ์

ในกลางพรรษาปี ๒๔๙๙ ที่วัดอโศการาม ท่านอาจารย์ได้เรียกบรรดาลูกศิษย์ที่ใกล้ชิดมาแจ้งให้ทราบว่า "เราต้องทำการฉลองสมโภช ๒๕ พุทธศตวรรษในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่วัดอโศการามนี้แน่นอน" เมื่อ

ได้ตัดสินใจเรียบร้อยแล้วก็ได้ตรวจดูปัจจัย ปรากฏว่ามีเพียง ๒๐๐ บาท เศษ แต่ท่านก็ได้สั่งลงมือเตรียมการก่อสร้าง ปลูกปะรำ ทำฉัตร พอเริ่มลงมือก็ปรากฏว่ามีผู้นำเงินมาถวายให้เรื่อย ๆ โดยไม่ได้แจกฎีกาเรียกร้องจากผู้ใดเลย ปรากฏว่าในการจัดงานครั้งนี้มีรายได้จากผู้บริจาคทั้งสิ้น ๘๔๐,๓๘๐.๔๙ บาท และได้จ่ายไป ๕๓๓,๓๖๒.๗๕ บาท เป็นเงินคงเหลือ ๓๐๗,๐๑๓.๗๔ บาท เงินที่บริจาคนี้ไม่รวมเงินที่มีผู้มีจิตศรัทธาใช้จ่ายโดยตรงในการบวชนาค ในการเลี้ยงพระ สร้างพระพุทธรูป สร้างศาลาโรงพิธี ซ่อมถนนเข้าวัด ซึ่งคิดเป็นเงินประมาณ ๓ แสนเศษ

ในการฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษนี้ได้มีการอุปสมบทพระภิกษุจำนวน ๖๓๗ รูป บรรพชาสามเณรจำนวน ๑๔๔ รูป บวชอุบาสิกา (ชี) ๑,๒๔๐ รูป บวชพราหมณี (หญิงนุ่งขาวห่มขาวไม่โกนผม ถือศีล ๘) ๓๔๐ คน บวชพราหมณ์ (ชายนุ่งขาวห่มขาวไม่โกนผม ถือศีล ๘) ๑๒ คน รวมจำนวนนักบวชทั้งสิ้น ๒,๔๐๗ ท่าน และได้กำหนดกิจวัตรประจำวันของพุทธบริษัทไว้ดังนี้ เวลาเช้าหลังจากพระฉันจังหันเสร็จแล้ว มีการสวดมนต์ถวายนมัสการพระบรมธาตุ สวดมนต์ถวายพรพระ นั่งสมาธิ เวลาบ่ายสวดมนต์ถวายนมัสการพระบรมธาตุ สวดมนต์สมโภช นั่งสมาธิหรือแสดงธรรมะ เวลา ๑๖.๐๐ น. หยุดพัก เวลา ๑๗.๐๐ น. เริ่มเข้าสู่ที่ประชุม แล้วสวดมนต์ถวายนมัสการพระบรมธาตุ เวียนเทียน สวดพุทธาภิเษก สวดมนต์สมโภช นั่งสมาธิถึงเวลา ๒๔.๐๐ น. ในพิธีฉลองครั้งนี้มีพระสงฆ์ พุทธบริษัทมาร่วมอนุโมทนา ตลอดจนกระทั่งพระเถระ อุบาสก อุบาสิกาถึง ๔๕ จังหวัด

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๙๐ ท่านอาจารย์ลีได้รับแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็น พระครูสัญญาบัตรชั้นเอกในนามว่า "พระครูสุทธิธัมมาจารย์" และ

ในเดือนธันวาคม ๒๕๐๐ ก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะขึ้นโดยไม่รู้ตัว ในนาม "พระสุทธิธรรมรังสีคัมภีรเมธาจารย์" ในกลางพรรษา ปี ๒๕๐๒ ท่านอาจารย์ลีได้เริ่มป่วย อาการป่วยบางครั้งทำให้เกิดความท้อถอยในการจะมีชีวิตอยู่ต่อไป เมื่อออกพรรษาได้ไปพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า ในขณะที่รักษาตัวอยู่ก็นึกในใจว่า ควรจะได้มูลค่าปัจจัยในการช่วยเหลือโรงพยาบาลครั้งนี้สัก ๓ หมื่นบาท จึงออกประกาศแจ้งความจำนงแก่บรรดาสานุศิษย์ ก็ได้มีผู้มีจิตศรัทธามาร่วมบริจาคเงินเป็นจำนวนมาก ต่อมามีผู้มาเล่าให้ฟังที่โรงพยาบาลว่า ได้เกิดมีรถยนต์ชนกัน มีคนตายอีกแถวโค้งมรณะที่บางปิ้ง บางคนก็ว่ามีผีคอยหลอกแสดงให้ปรากฏต่าง ๆ นานา ท่านอาจารย์ลีจึงดำริที่จะทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้คนตายด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์บนถนนสายนี้ จึงได้ปรึกษากับปลัดจังหวัดสมุทรปราการและคณะศิษย์ และได้กำหนดการทำบุญขึ้น โดยเริ่มงานแต่วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๐๒ มีการสวดมนต์เย็นที่ปะรำข้างถนนสุขุมวิท ในวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๐๒ ได้ถวายอาหารพระ ๕๐ รูป ทอดผ้าป่า ๕๐ กอง และได้เปลี่ยนชื่อโค้งใหม่ดังนี้ ที่เรียกว่าโค้งโพธิ ให้ชื่อเป็นโค้ง "โพธิสัตว์" ที่เรียกว่าโค้งมรณะ ให้ชื่อเป็น "โค้งปลอดภัย" และที่เรียกว่า โค้งมิโด้ ให้ชื่อเป็น "โค้งชัยมงคล"

เมื่ออาการทุเลาลง ท่านอาจารย์ลีก็ได้กลับไปพักที่วัดอโศการาม แต่สุขภาพของท่านก็ไม่ค่อยจะเป็นปกติตลอดมา ในราวต้น พ.ศ. ๒๕๐๔ ท่านได้กลับไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลพระปิ่นเกล้า จนกระทั่งวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๐๔ แพทย์เห็นว่าอาการทุเลามากแล้ว จึงอนุญาตให้ท่านกลับมาประจำอยู่ที่วัดอโศการาม และในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๐๔ ท่านก็ได้

ดับขันธ์จากไปอย่างสงบ รวมอายุได้ ๕๕ ปี ๓ เดือน จำนวนพรรษาได้ ๓๕ พรรษา มรณภาพของท่านอาจารย์ลีได้ยังความเศร้าสลดอย่างใหญ่หลวงแก่บรรดาสานุศิษย์ และนับเป็นการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ครั้งหนึ่งในวงการพระพุทธศาสนาของเมืองไทย

แม้ท่านอาจารย์ลีจะดับขันธ์จากโลกนี้ไปแล้ว แต่เกียรติคุณงามความดีของท่าน และผลงานอันยิ่งใหญ่ที่ท่านได้สร้างไว้ก็จะยั่งยืนอยู่เป็นอมตะตลอดไป วัดอโศการามและพระธุตังคเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ จะเป็นอนุสรณ์ที่เตือนให้เราระลึกถึงท่านอยู่เสมอไป ชีวิตของท่านอาจารย์ลีเป็นชีวิตของผู้ที่เกิดมาเพื่อพระพุทธศาสนา เป็นชีวิตของนักบวชผู้เสียสละที่เดินตามรอยพระบาทของพระพุทธองค์อย่างแท้จริง ท่านได้สั่งสอนอบรมพระเณร และประชาชนเป็นจำนวนมากให้เข้าใจในธรรมะและปฏิบัติตามหลักธรรมะ แม้จะต้องประสบกับอุปสรรค ความยากลำบากสักเพียงใด และการกลั่นแกล้งใส่ร้ายของผู้ที่อิจฉาริษยาสักเพียงไหน ท่านก็ไม่ย่อท้อ ยังคงปฏิบัติหน้าที่เพื่อพุทธศาสนา และเพื่อเพื่อนมนุษย์ตราบจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต.

ไม่ต้องการสรรค์

“ ท. เลียงพิบูลย์ ”

ไม่ต้องการสวรรค์

* * *

เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อครั้งสะพานพระพุทธยอดฟ้า ฯ สร้างเสร็จไม่นานนัก เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าและเพื่อน ๆ ได้เริ่มทอดกฐินทางน้ำ โดยใช้เรือยนต์เป็นพาหนะ ทำให้ทุกคนที่ไปร่วมงานกุศลต่างมีศรัทธาพอใจมาก เป็นต้นเหตุทำให้ปีต่อ ๆ มาเราก็ได้ทอดกฐินทางเรือเป็นประจำปี เริ่มวัดริมน้ำทางเมืองปทุมธานีตลอดไปถึงสามโคกเป็นที่สนุกสนาน ทั้งชาวบ้านชาววัดและชาวกรุงจนเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ การทอดกฐินจึงหยุดชะงักไป เพราะหาเรือยนต์ที่เป็นพาหนะไม่สะดวก

เมื่อมนุษย์เราทุกรูปทุกนาม ทุกชาติทุกภาษา หากได้สร้างคุณงามความดีเป็นประโยชน์ส่วนรวมแล้ว ก็ย่อมเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ เป็นที่เคารพบูชาของผู้ที่รู้เห็นทั่วไปไม่เลือกชาติศาสนา ครั้งนั้นบริษัทสแตน-ดาร์ดออยล์ หรือสแตนดาร์ดแวกคัมออยล์ หรือบริษัทโซโกนี ข้าพเจ้าก็จำไม่ได้ เพราะบริษัทนี้ได้เปลี่ยนชื่อหลายครั้ง ข้าพเจ้าอาจจำชื่อสับสนกันก็ได้ เพราะเป็นเวลานานปี แต่ก็เป็นบริษัทเดียวกัน เวลานั้นนายเฮนรี่ โพรัส เป็นผู้จัดการ ในฐานะที่ข้าพเจ้าเคยติดต่อกับบริษัทนี้มาแต่แรก ข้าพเจ้าจึงคุ้นเคยกับคนในบริษัทนี้เป็นส่วนมาก โดยเฉพาะพวกพนักงานเดินตลาด นายเฮนรี่ โพรัส เป็นฝรั่งที่น่าเคารพนับถือมากผู้หนึ่ง ที่ข้าพเจ้าเคยพบเห็นมา ท่านผู้นี้ได้ทราบข่าวจากคุณพูนโต เต็มวงศ์ พนักงานเดินตลาดว่า ข้าพเจ้าจะทอดกฐินทางน้ำ ก็ได้จัดส่งเรือยนต์ของบริษัทพร้อมทั้งเติมน้ำมันเต็มอัตรา เรือลำนี้เราได้จัดให้เป็นเรือองค์กฐิน เพราะเป็นเรือโอ่โถงมีห้องนอนห้องน้ำพร้อม ทั้งได้จัดพนักงานประจำเรือพร้อม

ทุกหน้าที่ แต่คนเรือเป็นชาวไทยอิสลามล้วน ข้าพเจ้าอดนึกถึงบุญคุณที่ท่านได้ส่งเรือมาร่วมการกุศลครั้งนั้น ทั้งที่เราต่างศาสนากัน ทำให้ข้าพเจ้าระลึกถึงอย่างไม่มีวันลืม นายเฮนรี โพร้ส ผู้นี้ ใครได้รู้จักได้คบค้าสมาคมย่อมเป็นที่รักใคร่นิสัยใจคอ และยกย่องความดียากที่จะลืมได้ ทั้งพนักงานและเสมียนคนงาน ตลอดทั้งกรรมกรในบริษัทที่อยู่ในใต้บังคับบัญชา ต่างก็รักใคร่เคารพนับถือท่านผู้นี้เหมือนบิดา เพราะเป็นคนเห็นอกเห็นใจคนมีจิตใจเที่ยงธรรม ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาเหมือนบิดาปกครองบุตร มีความรักใคร่เอ็นดูคอยอบรมสั่งสอน ไม่เคยดุด่าใช้วาจาสามหาว เป็นที่ยกย่องสรรเสริญของพวกพนักงาน เสมียนกรรมกรพวกคนงานทั่วไป

ต่อมาท่านผู้นี้ได้เป็นลมถึงแก่กรรมที่สนามบินดอนเมือง ปัจจุบันคงจะเรียกว่าหัวใจวาย ความตายไม่เคยเลือกคนดีหรือคนชั่ว ทำให้คนที่คุ้นเคยรักใคร่ต้องเศร้าใจเสียดายคนดีที่ได้จากไปโดยกระทันหัน พวกพนักงานเสมียนกรรมกรคนงานไม่น้อยที่ต้องหลั่งน้ำตาอาลัยรักท่านผู้นี้ ทั้งชาวไทยและชาวจีนที่รู้จักคุ้นเคยกับท่านผู้นี้ คนดีอยู่ที่ไหนก็ให้ความรมเย็นเป็นสุขแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ด้วยมีจิตเที่ยงธรรม มีความเห็นอกเห็นใจเมตตาปราณี ผิดกับคนชั่วที่มีแต่ความหยาบคาย มีความโลภเห็นแก่ตัวอยู่ที่ใดก็นำความเดือดร้อนมาสู่ที่นั้น

ฉะนั้น ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขอสงบจิตแผ่ส่วนกุศลให้แก่วิญญาณท่านผู้สร้างความดี ซึ่งร่างของท่านได้ฝังอยู่ในสุสานที่บ้านใหม่ในพระนครใต้ประเทศไทย ก่อนที่ข้าพเจ้าจะเริ่มเรื่องต่อไป

" ครั้งนั้น เราได้ร่วมกำลังทรัพย์ ร่วมกำลังกาย กำลังปัญญา ร่วมใจกันทอดกฐิน ณ วัดหนึ่งซึ่งอยู่ชายน้ำใกล้ถนนตก หรือบางคอแหลม ถ้าจำชื่อไม่ผิดคงจะเป็นวัดจันทร์ โดยการแนะนำของคุณสายหยุด วงศ์ทองสุข

ซึ่งบ้านอยู่ใกล้วัดและรับจะจัดการทางวัดตลอด เริ่มตั้งแต่จองกฐิน การเลี้ยงดู และคุณพวง งานดี ข้าราชการกระทรวงวังรับจัดการเรื่องเกี่ยวกับทางพระทางศาสนา ตลอดทั้งนำถวายผ้าพระกฐิน

วันนั้นตอนเช้าจำได้ว่า พวกเราได้ยกไตรครององค์กฐินตั้งไว้เด่นที่หัวเรือ เพื่อจะได้มองเห็นได้ทั่ว ๆ ไป และเพื่อให้ได้ชมดอกไม้หุ้มไตรซึ่งร้อยด้วยดอกไม้สดสวยงามมาก เป็นศิลป ในปัจจุบันนี้หาดูได้ยาก เสียดายว่าอยู่ได้ไม่นาน ความสวยงามก็จะแห้งเหี่ยวหมดความหมายจึงมาตั้งไว้ในที่ให้เห็นชัด เพื่อช่วยอนุโมทนา การร้อยดอกไม้หุ้มไตรนั้น เป็นฝีมือของพวกคุณ ๆ ชาววังรับอาสาไปจัดการ และจัดได้สวยงามมาก ผู้คนที่ได้เห็นต่างก็ชมว่า ฝีมืออย่างนี้ต่อไปจะหาดูยาก จำได้ว่าเวลานั้น ข้าพเจ้าออกมายืนที่ถนน ทางเข้าท่าเรือใต้สะพานใหม่ คอยดักบอกพวกที่จะขนของมาในงานกฐิน จะได้ไม่ผิดท่า ยืนคอยดูครู่หนึ่ง ก็มีเพื่อนคนหนึ่งมาเรียกบอกว่า มีคุณยายคนหนึ่งอยากพบ ให้กลับไปที่ท่าเรือ ข้าพเจ้าจึงมอบหน้าที่ให้เพื่อนคนนั้นคอยเฝ้าดูรถที่ขนของ ตลอดทั้งบอกรูปร่างของรถและคนขับ เพื่อจะได้ไม่หลงไปทางอื่น และคอยช่วยบอกผู้ที่มางานกฐินด้วย ข้าพเจ้าก็กลับมาที่ท่าเรือ

เห็นพวกที่จะไปงานกฐินส่วนมากเป็นผู้หญิงกำลังล้อมหน้าล้อมหลังหญิงสูงอายุผู้หนึ่ง กำลังซักถามและเล่าเรื่องอะไรให้ฟังอย่างเพลิดเพลิน เมื่อข้าพเจ้าเดินตรงเข้าไปในกลุ่มที่กำลังสนทนากัน เมื่อใกล้เข้าไปพวกในที่นั้นก็ชี้ให้หญิงชราดู และแนะนำว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการกฐินครั้งนี้ที่แกอยากพบ แกก็แหวกพวกที่ล้อมตรงเข้ามาหาข้าพเจ้าพลางพูดว่า

"พ่อคุณของยาย ดีใจที่ได้ทราบว่าจัดการทอดกฐินครั้งนี้ การทอดกฐินได้บุญแรงมาก ยายอยากจะร่วมทำบุญด้วย"

ข้าพเจ้าบอกว่า " ไม่ใช่ผมจัดการคนเดียวหรอกครับคุณยาย พวกเราเพื่อน ๆ ร่วมมือร่วมใจกันเป็นเจ้าภาพครับ "

หญิงสูงอายุกำลังควักห่อผ้าแดงออกมาจากอกเสื้อปากก็พูดว่า " ถึงอย่างไรคุณก็เป็นหัวหน้าชักชวน มันเป็นกุศล ยายขอร่วมการกุศลครั้งนี้เพื่อสมทบเข้าองค์กฐินด้วย ๕ บาท " พูดแล้วก็ค่อย ๆ แก้ห่อหยิบเงินออกมานับที่เหลือก็ห่อกลับคืนไว้ในอกเสื้อ หยิบธนบัตรใบละบาทพับซ้อนกันเรียบร้อยที่เอามาจากห่อผ้าแดง ๕ ใบ แล้วยกมือขึ้นจบ หันหน้าไปทางพระปรางค์วัดแจ้ง ทำปากขมุบขมิบคงเป็นคำอธิษฐาน แล้วจึงยื่นส่งมาให้ข้าพเจ้ารับไว้พลางยกมือขึ้นโมทนาแล้วก็มอบให้ผู้รักษาเงินบอกว่า ให้จดชื่อคุณยายสมทบในองค์กฐิน ก็มีหญิงคุ้นเคยกับข้าพเจ้าผู้หนึ่งมาในงานกฐินแอบกระซิบว่า

" คุณยายคนนี้ แกเป็นคนมั่งคั่งผู้หนึ่ง แกมีที่ดินบ้านช่องเรือกสวนมากมาย แต่บัดนี้แกได้ยกโอนถวายวัดเป็นกองกลางหมดแล้ว เพื่อให้เก็บผลประโยชน์บำรุงพระศาสนา เวลานี้แกอาศัยวัดถือศีลภาวนา เขาว่าแกนั่งสมาธิทายเหตุการณ์ล่วงหน้าได้แม่นมาก "

แต่ข้าพเจ้าไม่สนใจเรื่องทายเหตุการณ์แม่นยำ กลับไปสนใจในการที่แกสละทรัพย์สมบัติมากมายถวายวัดให้เก็บผลประโยชน์ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณยายผู้นี้ออกจะมีเสน่ห์ เพราะเห็นมีผู้หญิงทั้งสาวและไม่สาวห้อมล้อมถามโน่นถามนี่ ข้าพเจ้าก็เกิดความสนใจ จึงถามว่า

" ได้ทราบว่าคุณยายได้ยกทรัพย์สมบัติทั้งหมดถวายวัดเพื่อบำรุงพระศาสนาจริงไหมครับ "

หญิงชรายิ้มอย่างสบายใจแล้วพูดว่า " เป็นความจริงค่ะคุณ เพราะยายได้พิจารณารู้สึกว่า มองเห็นความจริงได้ชัดเจนแล้ว ที่ชีวิตของคนเรา

ทุกวันนี้ ไม่มีอะไรเป็นแก่นสาร ตายเกิด ตายเกิด วนเวียนอยู่อย่างนี้ไม่สิ้นสุด เกิดมาเป็นคนหนีความทุกข์ไม่พ้น หนีความเศร้าความเสียใจไม่พ้น ความสุขสบายมองไม่เห็น จึงคิดว่าไม่มีอะไรเป็นที่พึ่งของเราแน่นอนได้ นอกจากพระศาสนาพระธรรมคำสั่งสอน ให้มนุษย์เราละความโลภ ความโกรธ ความหลงได้ก็จะทำให้เราสบายใจ จะห่างความทุกข์ความเศร้าโศกเสียใจ ยายมานึกดูคนเราถ้าตัดความโลภได้มันก็มีความสุข เพราะฉะนั้น ยายจึงได้พยายามตัดกิเลสเหล่านี้ให้มันหมดสิ้นไป"

แต่แล้วก็มีหญิงสาวผู้หนึ่งถามขึ้นว่า "แล้วทำไมยายต้องยกทรัพย์สมบัติให้วัดทั้งหมด แล้วยายจะเอาอะไรมากินมาใช้ แล้วยายจะเอาบ้านที่ไหนอยู่"

เสียงหญิงสูงอายุหัวเราะอย่างสุขใจแล้วพูดว่า "โถก็ยายปลงตกแล้ว ยายอายุมากและไม่มีลูกหลานใกล้ชิด ทรัพย์สมบัติบ้านช่องยายจะครองไปได้อีกกี่วัน อันทรัพย์สินเงินทองนั้นถ้ามีมากก็ห่วงมาก ถ้ามีน้อยก็ห่วงน้อย ถ้าไม่มีก็ไม่มีอะไรห่วง ฉะนั้น ยายจึงคิดตัดกังวลยกถวายวัดทั้งหมด ยายก็หมดห่วงหมดความผูกพัน ไม่ต้องไปนึกอีกว่า อ้ายโน่นของเรา อ้ายนี่ก็ของเรา มีผูกพันในทางรู้สึกไม่สิ้นสุด มันมีความโลภ กิเลสตัณหารกรุงรังอยู่ทางจิตใจแล้ว ผู้นั้นย่อมจะทำจิตให้สงบยาก โอกาสที่จะบรรลุมรรคผลก็มีน้อย ถ้าหากยังเป็นของเรา ถึงอย่างไรเราก็มีจิตห่วงกังวลตัดไม่ขาด ดูแต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ท่านสูงด้วยยศศักดิ์และมั่งคั่งมหาศาล แต่พระองค์ยังเสียสละตัดหมดทุกอย่างตลอดราชสมบัติ พระองค์มิได้ทรงใยดี ทรงมุ่งหวังแต่พระนิพพานเป็นที่ตั้ง ที่สุดพระองค์ก็ทรงค้นพบตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง เห็นทางไปสู่พระนิพพาน และยายก็สละทรัพย์สมบัติละความโลภหลงได้แล้ว บัดนี้ยายก็ไม่มีอะไรเป็นห่วงเป็น

กังวลอีกแล้ว เท่ากับยายเหลือแต่ตัว เวลานี้ยายสามารถชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ยายก็อยู่ในที่สงบและมีความสุข

ข้าพเจ้าได้ยินหญิงสาวผู้หนึ่งถามขึ้นมาว่า "ยายจ๋า คนเราไม่มีบ้านอยู่ ไม่มีเงินทอง ต้องอาศัยวัด ไม่มีอะไรเป็นของตัวเอง ไม่เป็นอิสระต้องอาศัยวัด และจะหาความสุขได้อย่างไร"

หญิงชราหัวเราะ ยกมือปัดไปมาอยู่ตรงหน้า ประกอบกับคำพูดว่า "คุณหนูจงฟังยายให้นะ แล้วจำเอาไว้ คนเราจะทำบุญอะไรก็ต้องให้รู้จักตัวบุญตัวกุศลเสียก่อน ใช้สติปัญญาพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบ เพราะการสละทรัพย์สินมากมายเป็นเรื่องใหญ่ เหมือนกับทางโลก พ่อแม่จะยกทรัพย์สินมรดกให้แก่ลูกหลานคนไหน จะมีปัญญาทำให้เกิดประโยชน์ต่อไปหรือไม่ ทรัพย์สินสมบัตินั้นมีทั้งคุณและโทษ หากยกให้แทนที่จะเกิดคุณประโยชน์ กลับเกิดโทษให้แก่ลูกหลานผู้นั้น จนเสียผู้เสียคนก็ไม่ควรจะให้ เพราะทำให้อายุสั้นลง ทรัพย์สมบัติมีคุณสำหรับผู้รู้จักปกครอง และให้โทษสำหรับผู้ไม่รู้จักคุณค่า แต่สำหรับยายหมดความจำเป็น เพราะยายแก่แล้ว ถ้ายายยังมีทรัพย์สินต่อไปก็มีแต่จะเกิดโทษทางใจ ฉะนั้น ยายนึกแล้วจึงตกลงใจยกให้ถวายเป็นพุทธบูชา แล้วยายก็ได้ความสบายใจเพราะคิดว่ายายทำดีที่สุดแล้ว คุณหนูอย่านึกว่าคนมั่งมีเงินทองมากมายมีตึกใหญ่โตมีคนรับใช้มีรถยนต์คันงามราคาแพง เราอย่าไปนึกว่า คนนั้นเขาจะได้รับความสุขสบายใจเสมอไปนะ สายตาของเรามองเห็นเขามีความสุขจริง แต่เขาอาจจะมีความสุขในสายตาคนแต่ภายนอก แต่ภายในเรามองไม่เห็น ซึ่งใจเขาอาจหาความสุขความสบายไม่ได้ อาจจะเป็นห่วงด้วยโรคภัย อาจเป็นห่วงทรัพย์สินสมบัติ อาจกลัวลูกที่ไม่เอาถ่านคอยทำลาย

ล้างผลาญนำความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล อาจเป็นห่วงกลัวจะเสื่อมถอยอำนาจและยศศักดิ์สิ่งอื่น ๆ ทำให้ใจไม่สบายร้อยแปดพันประการ แต่สำหรับยายนั้นไม่มีอะไรห่วง แม้ตัวยายจะไม่มีบ้านใหญ่โต ไม่มีทรัพย์สินเงินทอง แต่จิตใจยายสบาย ยายมีความสุขเพราะความสงบ เพราะเปลื้องความโลภความห่วงออกหมดแล้ว ถ้าใครจะเอาความมั่งคั่งพร้อมทั้งอำนาจวาสนาความสุขความสบายภายนอกมาแลกกับความรู้สึกของยายแล้ว ยายจะบอกว่ายายไม่ต้องการความสุขทางกาย ยายจะขอความสุขทางใจ"

เวลานั้นรู้สึกว่ามีคนส่วนมากมารุมฟังคุณยายผู้สูงอายุตอบปัญหาพวกหญิงรุ่นสาวอย่างน่าฟัง ข้าพเจ้าก็ฟังด้วยความเลื่อมใสจริงใจ

ทันใดนั้นก็ได้ยินหญิงผู้หนึ่ง เป็นผู้มีความรู้สูงขั้นอาจารย์ได้มาร่วมงานกฐิน ได้ถามปัญหาขึ้นว่า "คุณยายได้สละทรัพย์สินมากมายเพื่อสร้างบารมีบำรุงพระศาสนาต่อไปแล้ว นอกจากได้ความสุขสงบทางใจแล้ว ได้เกิดผลอะไรบ้างที่พอจะนำมาประดับความรู้ และจะได้พิจารณาดูเหตุผล"

คุณยายมองหน้าผู้ถามแล้วก็ยิ้ม พลางพูดว่า "เมื่อคุณได้ถามยายก็ดีแล้ว บางทียายจะพูดและโต้ตอบนอกเรื่องไปก็ได้ แต่ใครจะเชื่อหรือไม่ยายก็ไม่สนใจ ยายรู้เห็นอย่างไรยายก็พูดออกมา ยายมีศีลมีธรรม คุณลองเอาไปพิจารณาดู การเงินการทอง ยายไม่เคยขาดมือเลย ยายก็มีสภาพอยู่อย่างพอกินพอใช้ไปวันหนึ่ง ๆ ถ้ามากยายก็ทำบุญ แต่พอทำบุญแล้วเงินก็มีมาอีก คนโน้นให้บ้างคนนี้ให้บ้าง ยายไม่เคยขัดสนเลย อีกอย่างหนึ่งเป็นสิ่งอัศจรรย์ยิ่ง แม้จะเป็นความฝัน แต่ก็มีเหตุผล นับแต่ยายได้สละทรัพย์สินและบ้านถวายวัดแล้ว

วันหนึ่งยายป่วยไม่สบาย คืนนั้นก็ได้ฝันไปว่ายายไปพบบ้านสวยงามหลังหนึ่ง ว่าบ้านหลังนี้สร้างด้วยอะไรหนอ มันสวยงามดูไม่เบื่อตาเลย

ไม่ว่าจะพิจารณาดูทางไหนแง่ไหน สวยพร้อมไม่มีที่ติ ช่างธรรมดาคงไม่สามารถจะสร้างได้เช่นนี้ จะว่าแก้วและทองคำ ก็คิดว่าไม่มีมนุษย์คนไหนที่จะมีทรัพย์สินเงินทองมากมายมหาศาลสร้างบ้านอย่างนี้ได้ เงียบสงบเหมือนไม่มีคนอยู่ภายใน ยายเดินชมรอบบ้านแล้วก็มาเห็นประตูบานหนึ่งแง้มอยู่ ท่าทางจะมีคนอยู่ข้างในจึงตะโกนถามไปว่า

"มีใครอยู่ข้างในบ้านจ๊ะ ฉันอยากจะรู้จักเจ้าของบ้าน โปรดออกมาพบหน่อยเถิด"

แต่แล้วก็มีเสียงหญิงพูดกันอยู่ข้างใน ครู่หนึ่งประตูที่แง้มก็เปิดออกพบหญิงสาววัยรุ่นออกมา ๓ คน แล้วถามอย่างยิ้มแย้มว่า "ท่านมาหาผู้ใดเจ้าคะ"

ยายจึงถามว่า "แม่หนู ฉันอยากจะรู้ว่าบ้านหลังนี้เป็นของใคร ฉันยังไม่เคยพบเห็นบ้านใครสวยงามอย่างนี้มาก่อนเลย มันถูกอกถูกใจฉันทุกอย่าง"

เด็กสาววัยรุ่นหัวเราะพลางพูดว่า "ท่านเจ้าของบ้านยังไม่มาอยู่เลยเจ้าค่ะ พวกดิฉันมาคอยรับใช้ท่าน และยังไม่เคยพบเห็นท่านเลย"

ยายสงสัยถามว่า "ท่านเจ้าของที่ว่านั้นชื่ออะไร เวลานี้อยู่ที่ไหน"

เด็กสาวคนหนึ่งตอบว่า "เจ้าของท่านชื่อ..........................เวลานี้อยู่ในเมืองมนุษย์"

ยายได้ยินชื่อก็สดุ้งทันที เพราะชื่อที่เด็กสาวบอกนั้นมันชื่อของยาย จึงสงสัยถามต่อไปว่า "นอกจากพวกหนู ๓ คนแล้ว ยังมีใครที่เป็นผู้ใหญ่ที่ดูแลบ้านนี้บ้างจ๊ะ"

เด็กสาวยิ้มแล้วพูดว่า "ยังมีผู้ดูแลและเป็นใหญ่ที่นี่อีกผู้หนึ่งเจ้าค่ะ นอกจากนั้นยังมีเด็กรุ่นดิฉันอีกมากมายอยู่ข้างใน ถ้าท่านต้องการพบผู้ดูแลแล้ว ดิฉันจะไปเรียนให้ท่านผู้เฝ้าสถานที่ให้ทราบ"

พูดแล้วก็พากันหลบเข้าไปทั้งสามคน ทำให้ยายนึกชมว่าเด็กสาวพวกนี้ มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ใครหนอได้ฝึกฝนเด็กเหล่านี้ ให้มีกิริยาวาจาเรียบร้อยเช่นนี้ ใจก็นึก ตาก็ชมความงามภายนอกของบ้าน นึกว่าภายนอกงามอย่างนี้ ภายในจะงามเพียงใดหนอ ยายกำลังชมเพลินอยู่ ก็พอดีเด็กสาวทั้งสามออกมา และพาหญิงสาวผู้หนึ่งมาด้วย เมื่อยายเห็นหญิงสาวคนนั้น ยายก็ตะลึง เพราะความรู้สึกว่าจำได้แน่นอนและแม่นยำ จึงร้องถามไปคำเดียวว่า "นี่แจ๋วใช่ไหม"

หญิงสาวได้ยินเท่านั้นก็ตรงเข้ามาคุกเข่ากราบลงแทบเท้าของยายพลางพูดว่า "ใช่เจ้าค่ะ"

แจ๋วคนนี้เมื่อเด็ก ๆ เป็นคนรับใช้ของคุณแม่ของยาย เป็นเด็กดีมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ เป็นเด็กที่มีความกตัญญู เมื่อคุณแม่ของยายเสียแล้ว แจ๋วก็อยู่กับยายตลอดมา ครั้งหนึ่งเกิดอหิวาต์แจ๋วก็เป็นโรคอหิวาต์อาการจวนไปจวนอยู่ ยายจึงบนตัวว่าหากหายจะให้แจ๋วบวชชี ที่สุดแจ๋วก็หายจากโรค ก็บวชชีถือศีลแก้บน เมื่อสึกจากชีก็อยู่กับยายตลอดมา ยายรักแจ๋วมาก เพราะเป็นคนพูดน้อยทำงานมาก

ต่อมาตอนหลังนี้เป็นไข้ เวลานั้นเราก็รักษากันอย่างยาไทย ๆ หมอบอกว่าอย่าเพิ่งให้กินข้าวจนกว่าจะหายปรกติ ต่อมาแจ๋วก็ค่อยยังชั่วมาก แจ๋วร้องบอกยายว่า อยากกินข้าวเหลือเกิน กินแต่น้ำข้าวกับพวกแบ๋งเปียกเบื่อเหลือเกิน ถ้าไม่กินก็อยากแทบจะตาย อ้อนวอนขอข้าวกิน ยายเห็นว่าแจ๋วค่อยยังชั่วแล้ว ทั้งอ้อนวอนขอข้าวกินอย่างน่าสงสาร ยายก็จัดข้าวมาให้กิน แต่แล้วคืนนั้นแจ๋วก็ดิ้นทุรนทุรายมาก ไข้ขึ้นตัวร้อนมากยายตกใจใช้ให้คนไปตามหมอ แต่หมอมาไม่ทัน แจ๋วก็สิ้นใจ หมอสมัยใหม่บอกว่าลำไส้ทะลุ ก่อนตายแจ๋วได้มองหน้ายายน้ำตาไหล แล้วพูดทั้งน้ำตาว่า

"คุณขา ถ้าแจ๋วได้เกิดมาในชาติหน้า ขอให้แจ๋วได้รับใช้คุณต่อไปนะคะ แจ๋วขออธิษฐานค่ะ"

ยายต้องเสียน้ำตาเมื่อแจ๋วตาย และได้ทำบุญกรวดน้ำไปให้เสมอว่าถ้าชาติหน้ามีขอให้เรามาอยู่ร่วมกันอีก

เมื่อได้พบหน้าแจ๋วในบ้านประหลาดหลังนี้ ทำให้ยายดีใจมาก เมื่อแจ๋วได้มากราบยายตรงหน้า ยายก็ก้มลงกอดแจ๋วด้วยความรักและคิดถึง แจ๋วก็มีหน้าตาแช่มชื่นที่ได้พบยาย เราถามถึงอะไรต่ออะไรไม่เป็นสาระพักหนึ่ง แล้วยายก็ถามว่า "นี่แจ๋วแกมาเฝ้าบ้านให้ใครล่ะ สวยงามใหญ่โตเหลือเกิน"

แจ๋วยิ้มแล้วก็ชายตาดูยายแล้วพูดว่า

"ก็บ้านของท่านซิเจ้าคะ"

ยายตกตะลึงถามซ้ำว่า "แจ๋วพูดอะไรนะ บ้านนี้แจ๋วว่าเป็นบ้านของฉันหรือ"

แจ๋วยิ้มแล้วพูดว่า "ใช่แล้วเจ้าค่ะ บ้านของท่านแจ๋วมาเฝ้าไว้คอยท่าน เมื่อท่านละโลกมนุษย์เมื่อไหร่ ท่านก็จะมาอยู่ในสถานที่นี้"

ยายตอบแจ๋วว่า "ยังหรอกแจ๋วฉันยังไม่อยากมา แจ๋วเฝ้าต่อไปเถิด ถ้าฉันไม่มา แจ๋วก็เป็นใหญ่ต่อไป"

แจ๋วทำหน้าสลดแล้วพูดว่า "ท่านจะไม่เข้าไปชมความงามภายในหรือเจ้าคะ งามมากอย่างที่ท่านจะไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อนเลย"

ยายต้องตอบว่า "เมื่อฉันรู้ว่าเป็นของฉันแล้วก็ไม่อยากเข้าไปดูนึกว่าเป็นของคนอื่นฉันก็จะขอเข้าไปชม"

เวลานั้นยายก็นึกรู้ตัวว่าเป็นความฝัน ยายก็พยายามทำจิตดิ้นรนให้ตื่นจากความฝัน แล้วยายก็ตื่นขึ้นมา เวลานี้ หากยายทำสมาธิให้จิตสงบก่อนที่จิตจะสงบนิ่ง ถ้านึกถึงครั้งใด ก็จะต้องเห็นบ้านหลังนี้เสมอ

หญิงผู้ถามก็ได้ถามต่อว่า "เหตุใดคุณยายรู้ว่าเป็นบ้านของคุณยาย ถึงไม่ยากเข้าไปดูภายใน ทั้งที่คุณยายก็พอใจในบ้านหลังนี้มาก"

หญิงชรายิ้มอย่างเศร้าแล้วพูดว่า "ยายไม่ต้องการไปติดในรูป รส กลิ่น เสียง ไปหลงไหลในสิ่งสวยงาม ยายไม่ต้องการไปเกิดที่ไหนอีก นอกจากยายยังมีกรรมไม่สามารถจะบรรลุมรรคผล แม้จะอยู่ในสวรรค์ชั้นไหนก็ตาม ยายไม่ต้องการ เพราะยายต้องการสูงกว่านั้น คือ พระนิพพาน ดับรูปรส กลิ่น เสียง โลภะ โทสะ โมหะ ดับชาติดับภพ ดับตลอดกาล ไม่มาเกิดเป็นอะไรในสากลพิภพอีกต่อไป เป็นทางสุขที่สงบเหนือความทุกข์ทั้งหลาย"

พวกเราได้ฟังแล้ว ก็พากันสนใจในชีวิตของคุณยายผู้นี้มาก และได้รับความเพลิดเพลินในเรื่องแปลกประหลาดพิศดาร ต่อมาภายหลังเราได้นำเรื่องนี้มาถกกันอีกนานเป็นแรมเดือน เวลานั้นข้าพเจ้าได้เชิญให้คุณยายไปโมทนากฐินด้วย แต่หญิงชราได้ขอตัว เมื่อได้เวลาผู้คนมามากพร้อมหน้ากันและได้ขนของลงเรือหมดแล้ว ก็ถึงเวลากำหนดออกเรือนำเรือองค์กฐินแล่นออกจากท่าทันที ตกลงเมื่อทอดกฐินแล้วเราก็นำเรือออกไปเที่ยวปากอ่าว เพราะมีหลายท่านที่ยังไม่เคยเห็นอ่าวสยามและท้องทะเลเวิ้งว้างมองไม่เห็นฝั่ง วันนั้นนับว่าเป็นวันที่สนุกสนานเป็นที่พออกพอใจด้วยกันทุกคน ต่อมาภายหลังมีผู้เล่าให้ฟังว่า คุณยายผู้นั้นท่านเป็นผู้ดีเก่าตระกูลสูงและได้รับการศึกษามีความรู้ดี และบางคนที่ไม่เชื่อก็ว่าสติของท่านไม่ค่อยดี แต่ข้าพเจ้าได้สนทนากับท่านแล้วรู้สึกว่าสติดีกว่าบางคนที่เรียกว่าสติสมบูรณ์เสียอีก การทอดกฐินครั้งนั้น ผู้ที่ไปร่วมการกุศลทั้งชายหญิงต่างได้รับอากาศสดชื่นลมเย็นทำให้จิตใจสบาย ทั้งอาหารคาวหวาน

ผลไม้ทั้งเครื่องดื่มก็อุดมสมบูรณ์ ต่างก็จัดหากันมามากมาย ทุกท่านได้รับความสำราญพอใจที่ได้พักผ่อนสมองร่วมสนุกสนานเฮฮา ทำให้ทุกคนขอร้องให้ข้าพเจ้าจัดงานทอดกฐินปีต่อไปทุกปีเป็นประจำ เพื่อจะได้ร่วมกันทำบุญสนุกสนานเฮฮาปีละครั้ง ข้าพเจ้ารับปากเพียงว่าจะพยายามในปีต่อไป.

สวัสดี

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี
สี่แยกราชวิถี ถนนสามเสน พระนคร
นายเฉลียว จันทรทรัพย์ ผู้พิมพ์, ผู้โฆษณา
พ.ศ. ๒๕๑๒